

I. 2007 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi

1. Genel Değerlendirme

1.1. 2007 Yılında Ekonomik Performans

Yurtiçinde siyasi gelişmeler, yurtdışında finansal piyasalardaki dalgalanmalar performansı sınırlandırmıştır.

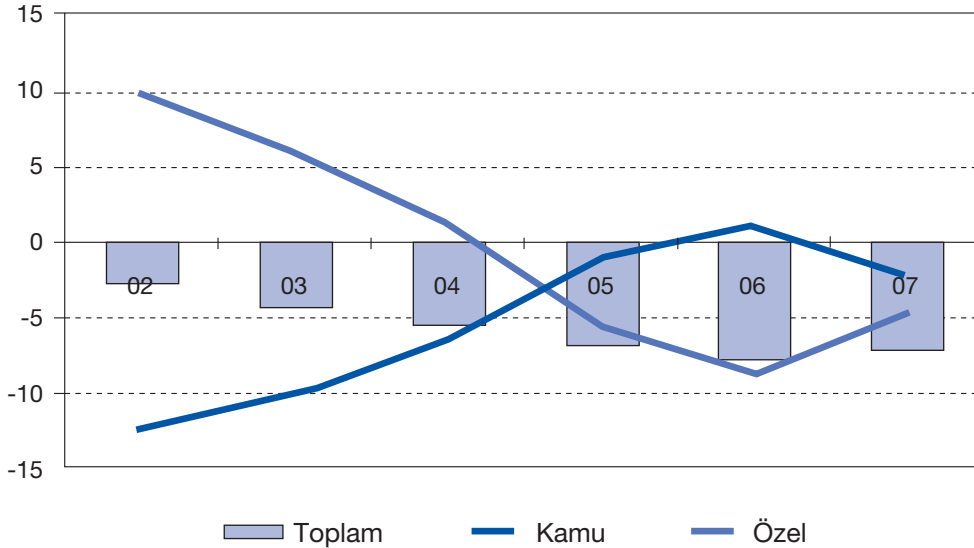
Ülkemiz açısından, 2007 yılı, hem yurtiçinde hem de yurtdışında, siyasi ve ekonomik olaylar bakımından son derece hareketli geçmiştir. İç siyaset açısından hareketliliğin nedenleri genel seçim, Türkiye Büyük Millet Meclis Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hemen hemen aynı anda yaşanması olmuştur. Yeni bir Hükümet kurulmuştur. Ardından, Anayasa değişikliğine ilişkin olarak referandum yaşanmıştır.

Uluslararası piyasalar açısından hareketliliğin en önemli nedeni Amerika Birleşik Devletleri'nde konut finansmanı alanında başlayan sorunların, dünya ekonomisi ve finansal sektör üzerine olumsuz yansımalarıdır.

Bu dönemde, ülkemizin bütünlüğüne yönelik terör eylemleri hepimizi derinden üzmüştür. Mevsimin kurak geçmesi nedeniyle tarımsal üretimin küçülmesi, dünyada petrol, enerji ve temel hammadde fiyatlarının yükselmesi ekonomik performansı etkilemiştir. Avrupa Birliği ile üyelik sürecinde kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır.

Tüm bu gelişmeler, beklentileri olumsuz yönde etkilemiş, risk algılamasını yukarıya doğru değiştirmiş, belirsizliğin arttığı bir faaliyet ortamı yaratmış ve ekonomik performansı sınırlandırmıştır.

Tasarruf Dengesi/GSMH (Yüzde)

İç talepteki ivme kaybına bağlı olarak büyüme hızı yavaşlamış ve yüzde 4,5 olmuştur. Özel sektörde hem tüketim hem de yatırım talebi önemli ölçüde yavaşlamıştır. Tasarruf açığının gayri safi milli hasılaya oranı yavaş da olsa gerilemiştir. Özel sektörde tasarruf açığı daralmış, kamuda ise tasarruf fazlası yeniden açığa dönmüştür. Tasarruf oranı sınırlı da olsa yükselmiştir.

Sanayi ve hizmetler sektöründe büyüme hızı yavaşlamıştır. Tarım sektöründe ise ciddi bir daralma yaşanmıştır. Sanayi sektöründe kapasite kullanım oranı yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Reel ücretler kamu kesiminde artmış, özel kesimde ise düşmüştür.

İstihdam edilen kişi sayısı artmıştır. Ancak, işgücü arzındaki hızlı artışa bağlı olarak işsizlik oranı yüzde 10'un biraz üzerinde kalmaya devam etmiştir.

Açık enflasyon hedeflemesinin ikinci yılında enflasyon, yüzde 4 olan hedefin üzerinde, yüzde 8,4 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu kesimi dengesi son üç yılda fazla vermeye devam etmiştir. Ancak, bütçe dengesinde 2006 yılında sağlanan yüksek performans 2007 yılında tekrarlanamamıştır. Bütçe açığının büyümesine bağlı olarak, kamu kesimi fazlasının gsyih'ya oranı yüzde 2,6'dan yüzde 0,1'e gerilemiştir. Kamu borç stokunun gsyih'ya oranı düşmeye devam etmiştir.

Toplam borç stokunun gsyih'ya oranı yüzde 41 düzeyinde gerçekleşmiştir. İç borç stokunun gsyih'ya oranı 3 puan azalarak yüzde 30'a, dış borç stokunun gsyih'ya oranı ise 3 puan azalarak yüzde 11'e gerilemiştir. Toplam borç stoku içinde değişken faizli kağıtların payı artmış, döviz cinsinden kağıtların payı azalmıştır.

Kamunun kaynak talebinin finansal sektöre oranı yavaş da olsa gerilemiştir. Finansal aktiflere olan talep açısından dikkati çeken önemli gelişmeler ilk yarıda yabancı para cinsinden mevduat talebinin artması ikinci yarıda ise yurtdışı yatırımcıların devlet iç borçlanma senetlerine (DİBS) olan taleplerinin azalması olmuştur. Bu gelişmeler, ikinci yarıda yerleşiklerin YTL mevduata olan talepleri yeniden artmasına rağmen, finansal sektörün büyümesini sınırlandırmıştır.

İç borç stokunun, toplam mevduat, yatırım fonu, repo ve banka dışı kesimlerin portföylerindeki DİBS toplamına oranı 7 puan azalarak yüzde 55'e gerilemiştir.

DİBS'lerde faiz oranı yıl boyunca sınırlı bir bantta dalgalanmış, yıl sonunda, 2006 yılına göre yaklaşık 5 puan düşerek yüzde 16 olmuştur. Kısa vadeli faiz oranı son çeyrekte düşmüştür. Merkez Bankası, enflasyon hedefin üzerinde seyretmesine rağmen, bekleyişlerdeki iyileşmeye işaret ederek, kısa vadeli faiz oranını son çeyrekte 1,75 puan düşürerek yüzde 15,75'e çekmiştir.

Merkez Bankası, parasal büyüklükleri döviz alımları yoluyla genişletirken YTL işlemleri yoluyla sınırlandırmıştır. Banka yıl boyunca piyasalara borçlu kalmıştır. Açık piyasa işlemleri yoluyla yapılan borçlanmanın vadesinin uzatılmasını teminen üç aylık vadelerde likidite senedi ihraç edilmiştir. Döviz alım ihaleleri yoluyla yaklaşık olarak 9,5 milyar dolar tutarında talep yaratılmış, döviz rezervleri 71 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Net döviz pozisyonu 12 milyar dolar artarak 32,8 milyar dolara ulaşmıştır.

Döviz arz fazlasına bağlı olarak YTL başlıca dövizler karşısında reel olarak değer kazanmıştır. Bu nedenle yabancı para varlıkların YTL değeri sınırlı düzeyde artmış, YTL varlıklara olan talep sürmüştür. Nakit, mevduat ve sermaye piyasası araçlarından oluşan finansal varlıkların gsyih'ya oranı 8 puan artarak yüzde 114 olmuştur. Uzun bir aradan sonra, hisse senetleri Borsa'da işlem gören şirketlerin piyasa değeri kamu tarafından ihraç edilen bono ve tahvil stokunu geçmiştir. Öte yandan, kamunun rekabeti ve vergisel yüklerin neden olduğu fiyat farklılıkları nedeniyle bono ve tahvil piyasasında özel sektörün payı yok denecek düzeydedir.

YTL mevduat, repo ve yatırım fonlarından oluşan para talebinin gsyih'ya oranı 2 puan artarak yüzde 30'a, yabancı para mevduatı da içeren para talebinin gsyih'ya oranı ise 1 puan artarak yüzde 43'e yükselmiştir. Toplam mevduatın gsyih'ya oranı yüzde 37'dir. Mevduat bazında, yabancı para ikamesi yüzde 35 düzeyindedir. Toplam mevduatın ortalama vadesi 3 ayın altında kalmaya devam etmiştir.

Mevduatın krediye dönme oranı 9 puan artarak yüzde 79'a ulaşmıştır. Kredi stokundaki büyüme hızı ilk yarı sonunda son 5 yılın en düşük düzeyine yavaşladıktan sonra ikinci yarıda yeniden hızlanmıştır. Kredi stokunun gsyih'ya oranı 4 puan artarak yüzde 32 olmuştur. Toplam kredilerin yüzde 75'i YTL cinsinden kullanılmıştır. YP kredilerin yüzde 49'u yurtdışındaki şubeler tarafından kullanılmıştır.

Ekonomik faaliyetin yavaşlamasına rağmen, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketlerin piyasa değeri dolar bazında yüzde 77 artarak 288 milyar dolara yükselmiştir. Piyasa değerinin gsyih'ya oranı 13 puan artarak yüzde 44'e yükselmiştir. Hisseleri Borsa'da işlem gören 13 bankanın piyasa değeri, toplam piyasa değerinin yüzde 44'ünü oluşturmaktadır.

Dış ticaret hacmi Aralık 2006'ya göre yüzde 25 büyüyerek 277 milyar dolara ulaşmış, gsyih'ya oranı ise yüzde 42 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yatırım eğiliminin yavaşlamasının da etkisiyle tasarruf açığındaki büyüme, dolayısıyla cari işlemler dengesi açığındaki genişleme durmuş ancak cari açığın gsyih'ya oranı yüzde 5,8 olmuştur. Öte yandan, Türkiye 2007 yılında da cari işlemler dengesi açığının üzerinde sermaye girişi sağlamıştır. Net sermaye girişi 50 milyar dolar olmuştur. En büyük payı finansal olmayan kurumların dış borçlanması almıştır. Doğrudan yabancı sermaye girişi 20 milyar dolar düzeyinde gerçekleşirken, yurtdışı yerleşiklerin portföy yatırımları önemli ölçüde azalmıştır.

Dış borç stoku özel sektör borçlanmasına bağlı olarak yüzde 20 artarak 247 milyar dolara ulaşmıştır. Kısa vadeli borçların toplam içindeki payı yüzde 17'dir. Borç stokunun yüzde 46'sı finansal olmayan kesimlere, yüzde 30'u kamu kesimine, yüzde 18'i ise finansal kurumlara aittir. Borç stokunun gsyih'ya oranı 1 puan azalarak yüzde 38'e gerilemiştir.

1.2. Orta vadeli program ve 2008-2010 dönemine ilişkin tahminler

Hükümetin 2008-2010 dönemini kapsayan orta vadeli programı ve temel ekonomik büyüklüklere ilişkin tahminlerine göre, eski gayri safi yurtiçi hasıla serisi bazında, gayri safi yurtiçi hasılanın yıllık yüzde 5,7 oranında büyümesi ve 2010 sonunda 571 milyar dolar olması; kişi başına gelirin 7.466 dolara ulaşması öngörülmektedir.

Orta Vadeli Programın Öngörülleri: Temel Ekonomik Büyüklükler

	2006	2007*	2008**	2009**	2010**
Gsyih (reel büyüme, %)	6,9	4,5	5,5	5,7	5,7
Kkbg/Gsmh (%)	-2,6	-0,1	-0,5	1,9	2,3
Kamu net borç stoku/Gsyih (%)	34	29	39	35	31
Enflasyon (TÜFE, yıl sonu, %)	10	8	4	-	-

* Geçici,

** Program hedefi

Kaynak: DPT

Program 2008 yılından sonra iki yıl boyunca kamu kesimi dengesinin fazla vereceğini ve kamu kesimi net borç stokunun gsyih'ya oranının yüzde 31'e gerileyeceğini

tahmin etmektedir. Toplam tüketimin yılda ortalama yüzde 6, sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 6,3 civarında artacağı öngörülmektedir.

1.3. 2007 yılında bankacılık sektörü

Bankacılık sistemi 2007 yılında ihtiyatlı bir politika izlemiştir. Bankalar, özellikle ilk yarıda likit kalmaya özen göstermişlerdir. Yabancı para cinsinden mevduat talebi nedeniyle yurtdışı borçlanma sınırlandırılmıştır. Likiditenin artırılması tercihine ve ekonomik büyümenin hız kaybetmesine bağlı olarak kredilerdeki büyüme, ilk yarıda yavaşlamış, ikinci yarıda yeniden ivme kazanmıştır. Geçmiş yıllara göre bilançonun reel olarak büyümesi de yavaşlamıştır. Bunda, yabancı para cinsinden kalemlerin bilançodaki payı dikkate alındığında, YTL'nin değer kazanmasının da etkisi olmuştur.

Bankacılık sistemini 2007 yılında etkileyen en önemli düzenlemeler, Haziran 2007'den itibaren operasyonel riskin, sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına dahil edilmesi ve Mart 2007'de yürürlüğe giren 5582 sayılı "Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" olmuştur. Bu Kanuna ilişkin ikincil düzenlemelerin de önemli bölümü yine 2007 yılında tamamlanmıştır.

Toplam aktifler, cari fiyatlarla yüzde 16 oranında büyüyerek 561 milyar YTL (484 milyar dolar) olmuştur. Toplam aktiflerin gsyih'ya oranı yüzde 66 düzeyindedir. Yabancı para cinsinden aktiflerin ve pasiflerin toplam bilanço içindeki payı 5 puan düşerek, sırasıyla yüzde 29 ve yüzde 33 olmuştur.

Bilançoda hareketlilik, daha çok aktif yapısında yaşanmıştır. Kredilerin toplam aktifler içindeki payı, bireysel kredilerin de toplam krediler içindeki payı artmaya devam etmiştir. Kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2006 yılı sonuna göre 5 puan artarak yüzde 50'ye ulaşmıştır. Bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payı 1 puan artarak yüzde 32'ye yükselmiştir. Menkul kıymetlerin toplam aktiflerdeki payı 4 puan azalarak yüzde 31'e düşmüştür. Duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 4 düzeyinde kalmıştır. Sorunlu kredilerin toplam krediler içindeki payı yüzde 3,5 olmuş, bu kredilerin yüzde 88'i için özel karşılık ayrılmıştır.

Son dönemde yaşanan istikrarlı büyümeye ve kredi arzındaki hızlı artışa rağmen, Türkiye'de bankacılık sistemi, Avrupa birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında oldukça küçük bir ölçüğe sahiptir:

Seçilmiş Göstergeler: AB ve Türkiye Bankacılık Sistemleri*

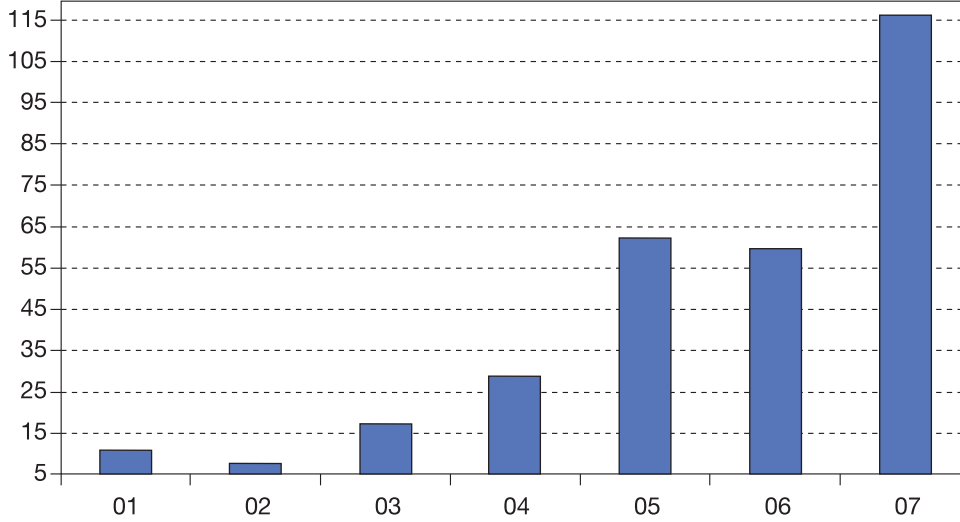
	AB25 (2006)	Türkiye (2006)
Kişi başına aktif (Euro)	78.879	4.367
Toplam aktifler/gsyih (yüzde)	321	64
Nüfus/personel sayısı	152	510
Nüfus/şube sayısı	2.183	10.615
Nüfus/ banka sayısı	54.989	1.586.391

* Mevduat, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankalarını içermektedir.

Özkaynaklarda ve serbest sermayede büyüme devam etmiştir. Özkaynaklar 73 milyar YTL (63 milyar dolar) serbest özkaynaklar ise 51 milyar YTL (44 milyar dolar) olmuştur. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 13 dolayında, standart rasyo ise yüzde 19 düzeyindedir. Bankacılık sisteminde 2007 yılında, sermaye yeterliliği hesaplanmasında operasyonel risk uygulaması başlatılmıştır. Yeni uygulama sermaye yeterliliği rasyosunun yaklaşık 2 puan düşmesine neden olmuştur. Özkaynak karlılığı 0,6 puan artarak yüzde 19,5 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Finansal kurumların piyasa değeri 2007 yılı sonunda 117 milyar dolar ile rekor düzeye ulaşmıştır. T. Halk Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 22'si, Mayıs 2007 itibariyle halka açılmış ve böylece halka açık mevduat bankası sayısı 13'e yükselmiştir. Yıl sonu itibariyle, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören hisseler hariç olmak üzere, yurtdışı yerleşiklerin sektör toplam aktifleri içindeki payı yüzde 13 olmuştur.

Mali Kurumlar Piyasa Değeri (Milyar dolar)

Bankacılık sektöründe rekabet her zamankinden daha güçlü hale gelmiştir. Toplam aktifler içinde ilk beş bankanın payı yüzde 62, ilk on bankanın payı ise yüzde 85 olmuştur.

2007 yılında, 33'ü mevduat, 13'ü kalkınma ve yatırım, 4'ü katılım olmak üzere 50 banka faaliyet göstermiştir. Sermaye sahipliğindeki değişme 2007 yılında da sürmüştür. Sermayesinin yüzde 51'i yurtdışında yerleşik yatırımcılara ait olan mevduat bankalarının sayısı 17, kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı ise 4 olmuştur. Yurtdışı yerleşik yatırımcılarla stratejik ortaklık anlaşması yapan dört banka dahil edildiğinde, bu sayı 25'e yükselmektedir. Bu 25 bankadan 15 tanesi Avrupa, 5 tanesi Ortadoğu, 4 tanesi ABD ve 1 tanesi de Afrika bölgesi kaynaklıdır.

Şube sayısında ve istihdamda 2003 yılında başlayan artış eğilimi 2007 yılında da sürmüştür.

1.4. 2008 yılı beklentileri

Genel olarak 2007 yılında çok sayıda ve aynı yönde hareket eden güçlü faktörler daha iyi bir performansın gerçekleşmesini engellemiştir. Uluslararası piyasalarda yaşanan gelişmelerin ve yansımalarının, tasarruf oranının düzeyinin, tasarruf-yatırım dengesinin, enflasyonun seyrinin dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir. Kamu kesiminde disiplinin sürdürülmesi zorunluluk arz etmektedir. Enflasyon ile mücadele ve mali disiplin sadece büyümenin finansmanında sağlıklı kaynak yaratılması açısından değil, rekabet gücünün artırılması ve uluslararası piyasalardaki gelişmeler veri alındığında ekonomik performansın sürdürülmesi açısından da son derece önemli hale gelmiştir. Öncelik makro dengelerin sağlam ve kalıcı olarak kurulmasına ve sürdürülmesine verilmelidir. Dünyada ve ülkemizde risk algılamasının değiştiği bir dönemde kamu kesimi kadar özel kesim de yönetilebilir düzeyde risklerin alınmasına ve üstlenilen risklerin iyi yönetilmesine gerekli hassasiyeti göstermelidir. Beklenmedik

şoklara karşı dayanıklılığın artırılmasında ulusal para cinsinden iç tasarrufların artırılması ve finansal sektörün büyütülmesine daha fazla önem verilmelidir.

Tüm sektörler açısından, 2008 yılının performansının belirlenmesinde, tüm sektörler için öncelik arz etmeye başlayan büyüme performansının yeniden iyileştirilmesinde reformların hızlanması gerekmektedir. Bu nedenle, kamuoyuna açıklanan reformların zamanında ve piyasaların beklentilerine uygun olarak yapılması yanında uluslararası ekonomik gelişmeler etkili olacaktır.

1.5. İstanbul'un uluslararası bir finansal merkez olması

Son yarım yüzyılda dünya ekonomisinde dikkati çeken en önemli gelişme uluslararası ticaretin ve ekonomik ilişkilerin hızlı bir büyüme göstermesidir. Uluslararası ekonomik işbirliğinde, Türkiye hem bölgesel anlamda hem de küresel anlamda güvenilir ve güçlü bir ortaktır. Türkiye Anayasal bir hukuka, laik bir sisteme ve sağlam bir demokrasiye sahiptir. Son 30 yıldır liberal politikalar izlemektedir, serbest piyasa mekanizmasının geliştirilmesine, rekabete dayanıklı kurumların yaratılmasına çaba sarf etmektedir. Dış ticaret ve sermaye hareketleri serbesttir.

Türkiye'nin ekonomik yapısı, ekonomi politikası, piyasaları, üretim gücü, üretim birimlerinin özellikleri, dünya uygulamalarına yaklaşımı, altyapısı, sosyal ve ekonomik hayatı düzenleyen kuralları ve kurumlarıyla pek çok açıdan, ekonomik özellikleriyle benzer grupta yer alan diğer ülkelerden çok daha olumlu özelliklere sahiptir. Türkiye finansal sektörde tecrübeye ve büyüme potansiyeline sahiptir. Enerji kaynaklarına çok yakındır ve bu kaynakların Batı ülkelerine dağıtım kanalının en ekonomik yolu üzerindedir. Henüz gelişme aşamasında olan bölgesel ülkeler ile çok yakın ilişkileri vardır. Aynı zamanda AB'nin önemli bir ticari ortağıdır ve AB'ye tam üyelik sürecindedir. Türkiye bölgesel olarak yüksek bir büyüme potansiyeli olan Balkanların en önemli üyesidir. İstanbul merkezli 3-4 saatlik uçuşta dünya nüfusunun yüzde 40, gelirin yüzde 50 sine sahip coğrafyanın tam merkezindedir. İstanbul Uzak Doğu ile Batı çalışma saatleri arasındaki avantajlı saat diliminde bulunmasından dolayı Uzak Doğu mali piyasalarının yerel saatleri ile saat 16'dan sonra işlem yapabilecekleri batıdaki tek açık piyasa İstanbul'dur.

Ülkemizin bu özellikleri, son yıllarda daha iyi anlaşılmaya ve görülmeye başlanmıştır. Makroekonomik dengesizliklerin giderilmesine yönelik uygulamalar, özel sektör öncülüğünde büyümenin hızlanması ve istikrar kazanması, kamu kesimi açığının azaltılması, enflasyonun düşmesi, dış ticaret hacminin artması, dinamik ve ehil işgücü yapısı ve kendine yeterli iç pazarı ile yabancı yatırımcıların ilgisi Türkiye'ye yönelmiştir. Bu dönemde hem finansal sektöre özel bir ilgi olmuştur, hem de finansal sektör daha özel bir konuma gelmiştir.

İstanbul sadece ülkemiz için değil, bölgemiz için de çok önemli ekonomik, sosyal ve kültürel bir merkez konumundadır. Bu durumun formal bir yapıya dönüştürülmesi için, İstanbul'un uluslararası nitelikte bir finansal merkez haline getirilmesi potansiyelinin araştırılması, değerlendirilmesi, uygulamaya yönelik yol haritasının çıkarılması, ilgili kurumların katkılarının tanımlanması, projenin ekonomik faydasının ve maliyetinin belirlenmesi amacıyla Türkiye'nin ve İstanbul'un uluslararası nitelikte bölgesel bir finansal merkez olması projesi başlatılmıştır.

Projenin temel stratejisi; İstanbul'da kurulacak olan merkezin dikkat çekici ve ayırt edici özelliklere sahip olmasıdır. İstanbul finans merkezi, finansal sektör ile bu sektöre hizmet eden destek fonksiyonları açısından dünyadaki en iyi örneklerden birini teşkil edecektir. Merkez, hukuki, mali, düzenleyici ve teknolojik altyapıya sahip olacak ve orta vadede Türkiye ekonomisine tamamen entegre olacaktır.

Raporun sağlıklı olarak hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesinde, ilgili tüm kurumların tecrübesinden yararlanılması, katkısının ve desteğinin sağlanmasının son derece önemli olduğuna inandığımız için, çalışma sürecinde ilgili kurumlar ile görüşülerek katkıları talep edilmiştir. Yürütülen çalışmalar sırasında Maliye Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, TC Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Uluslararası Finans Kurumu (IFC) gibi kuruluşların, yerli ve uluslararası bankaların üst düzey yöneticilerinin görüşleri alınmıştır. Yanıtı aranan öncelikli soru "Türkiye'de dünya standartlarında, değer yaratan bir finans merkezi kurulması mümkün müdür?" olmuştur.

Raporda böyle bir merkezi oluşturmanın mümkün olacağına ve yaratılabilecek potansiyel değerler nelerden kaynaklanacağına detaylı olarak yer verilmiştir. Finansal merkezler bazı temel alanlarda rekabet etmektedirler. Bunlar değerlendirildiğinde İstanbul'un rakiplerine göre önemli avantajlara sahip olduğu görülmektedir. Bu avantajlar arasında, nitelikli işgücü havuzu ve gelişen yerel/bölgesel ekonomik büyüme konularında İstanbul'un dikkat çekici bir potansiyele sahip olması ilk sıralarda gelmektedir. Buna ek olarak, İstanbul düşük iş yapma maliyeti ve çekici yaşam tarzı ile de dikkat çekmektedir.

Raporda İstanbul finans merkezinin başarılı olabilmesi için öncelikli olarak geliştirme yapılması gereken alanlara da değinilmiştir. Bunlar, yasal ortamda ve mali ortamda iyileştirmelerin sağlanmasının yanı sıra piyasaya yönelik daha iyi eğitim almış nitelikli iş gücünün artırılmasına, genç ve çalışkan nüfusun başarılı orta/arka ofis çalışanlarına dönüşmesini sağlayacak daha iyi yöntemlerin ortaya konmasına, iş yapma kolaylığının artırılmasına ve son olarak, İstanbul finans merkezine ulaşımı kolaylaştıracak ve yüksek kaliteli, makul fiyatlı gayrimenkullerin sayısını arttıracak altyapı geliştirme çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

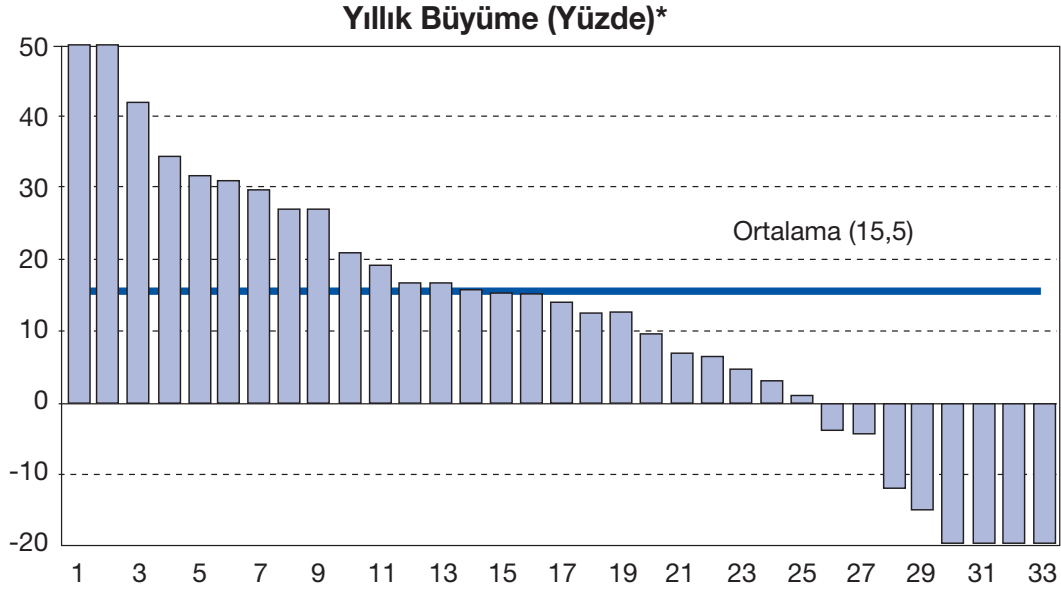
Türkiye zengin kaynaklara, bölgesel ve yerel potansiyele, nitelikli işgücüne sahip bir ülkedir. Ancak böyle bir proje için güçlü bir liderlik ve politik kararlılığın yanı sıra, önemli ölçüde kaynağın da bu konu için ayrılması ve yatırımların getirilerinin elde edilebilmesi için sabırlı bir tutum sergilenmesi gerekecektir. Raporda, İstanbul Finans Merkezi'nin oluşturulması için gereken programın ölçeğinin 5 yıllık süre sonunda 2 Milyar euro civarında olacağı belirtilmektedir. Böyle bir proje İstanbul'un, dünyanın önde gelen finans merkezlerinden birisi yapmanın yanı sıra, 150.000 nitelikli işgücü yaratılmasına ve GSMH'ya yüzde 4 oranında bir katkı yapılmasına olanak sağlayacaktır. Finansal hizmetler sektörünün GSMH'ya katkısının ise 2025 yılından itibaren GSMH içindeki payını yüzde 8'e yükseltecek şekilde, yıllık 20 milyar ABD doları düzeyinde olacağı öngörülmektedir.

1.6. Seçilmiş göstergelerde sektörün görünümü

1.6.1. Büyüme

Mevduat bankaları bilanço büyüklüğü 2007 yılında ortalama yüzde 15,5 artış kaydetmiştir. Yılın ilk yarısında iç talepteki duraklamaya bağlı olarak yavaşlayan toplam bilanço büyüklüğündeki artış eğilimi, faiz oranlarındaki gerilemeye bağlı olarak, yılın ikinci yarısında hızlanmıştır.

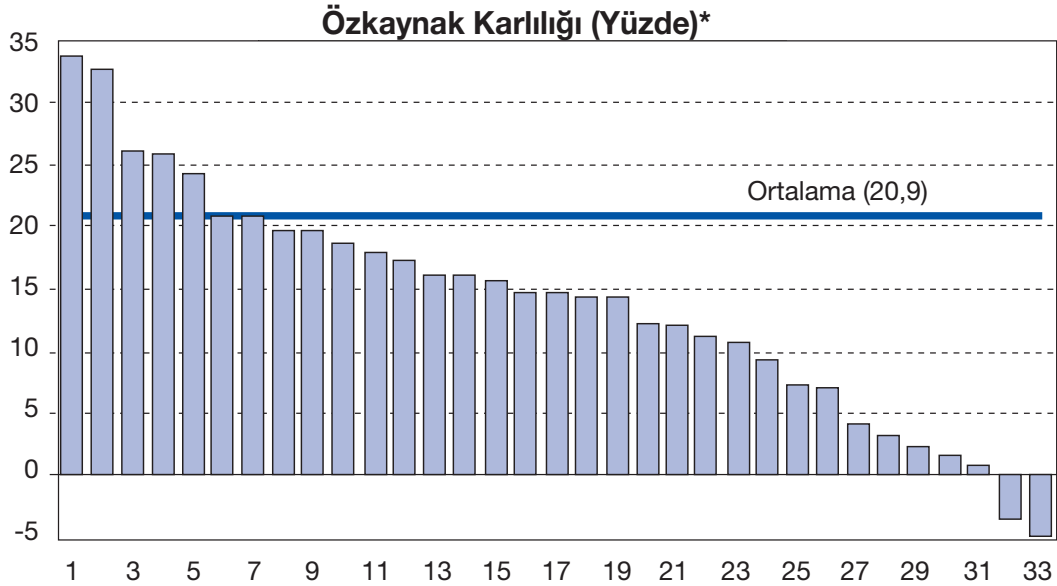
Sektörde faaliyet gösteren 33 mevduat bankasının 13 tanesi sektör ortalamasının üzerinde büyümüştür. Altı mevduat bankasının bilanço büyüklüğü yüzde 30'un üzerinde artarken, 8 mevduat bankasının bilançosu da küçülmüştür.

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

1.6.2. Karlılık

Kredi hacmindeki artışa bağlı olarak net faiz marjının yükselmesi ve varlık satışları ile ücret ve komisyon gelirlerinin artması sonucunda kar hacmi büyümüştür.

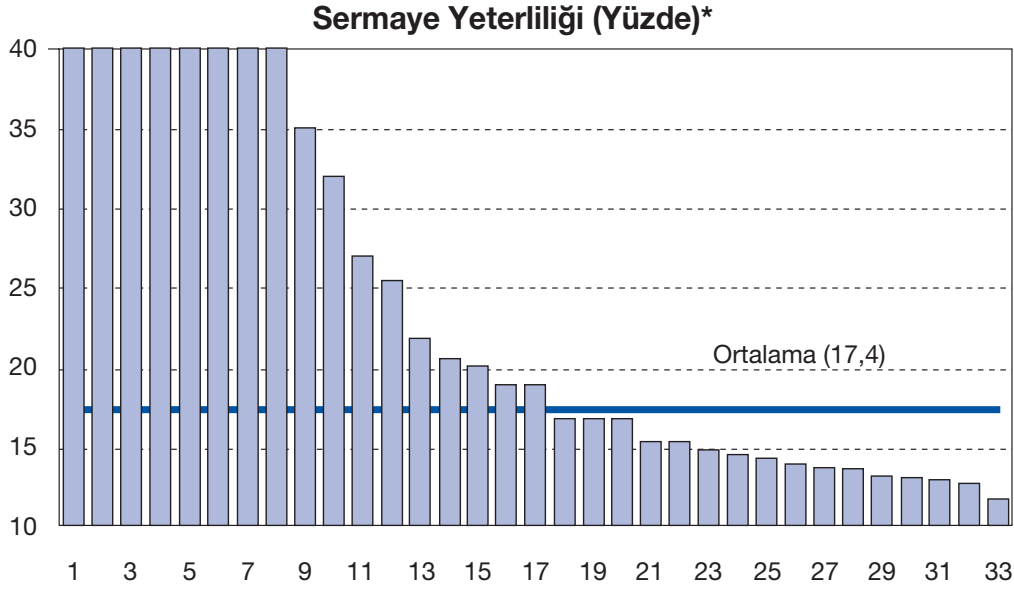

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Mevduat bankalarının özkaynak karlılığı ortalaması Aralık 2007 itibariyle yüzde 20,9 olmuştur. Altı banka ortalamasının üzerinde özkaynak karlılığı sağlarken, iki banka da zarar gerçekleşmiştir.

1.6.3. Sermaye yeterliliği

Özkaynakların hızla büyümesine rağmen, sermaye yeterliliği oranı gerilemiştir. Bu gelişmede, operasyonel riskin sermaye yeterliliği hesabına alınması yanında kredi hacmindeki büyüme rol oynamıştır.

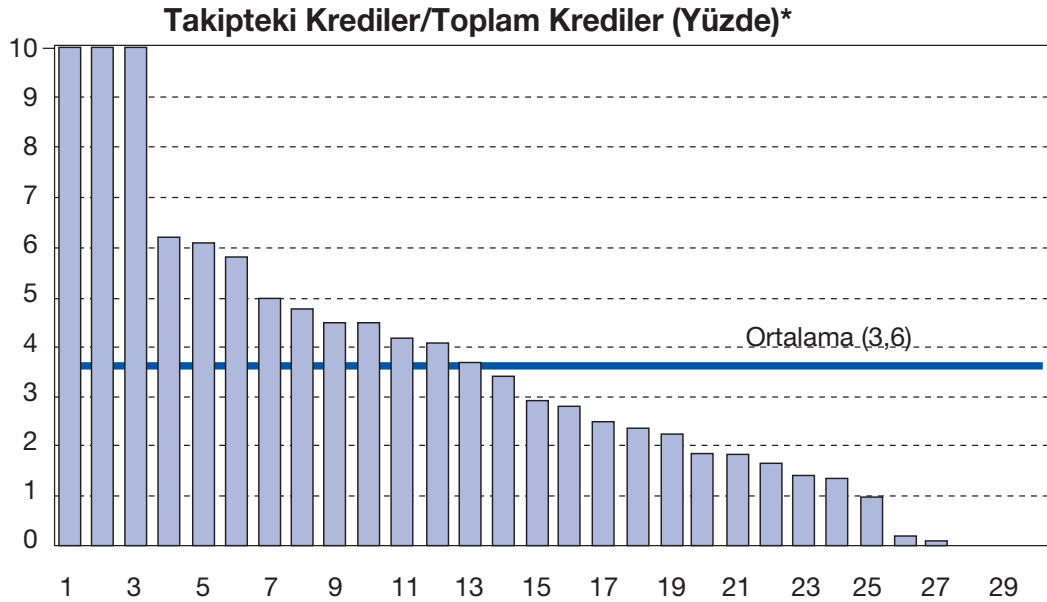

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Mevduat bankalarının sermaye yeterliliği ortalama yüzde 17,4 olarak gerçekleşmiştir. On yedi bankanın sermaye yeterliliği oranı ortalamanın üzerinde olmuştur.

1.6.4. Takipteki Krediler

Mevduat bankaları kredi stokunun yüzde 29 artmasına karşın, takipteki kredilerde (karşılık öncesi) artış yüzde 21 olmuştur. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı gerilemiştir.

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Karşılık öncesi takipteki alacakların toplam kredilere oranı yüzde 3,6 olarak gerçekleşmiştir. Oniki bankada bu oran, ortalamanın üzerinde gerçekleşirken; üç bankada sıfır olmuştur.

2. 2007 Yılında Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler

2.1. Büyüme

Türkiye ekonomisi, 2002 yılının üçüncü çeyreğinde başlayan ve kesintisiz olarak 22 çeyrek devam eden bir büyüme performansı göstermiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2007 yılında sabit fiyatlarla, gayri safi yurtiçi hasıla yüzde 4,5 oranında büyümüştür. Cari fiyatlarla gsyh yüzde 12,9 oranında artarak 856 milyar YTL'ye, dolar bazında gsyh ise yüzde 25 oranında artarak 659 milyar dolara ulaşmıştır. Gsyh deflatörü yüzde 9,4'ten yüzde 8'e gerilemiştir.

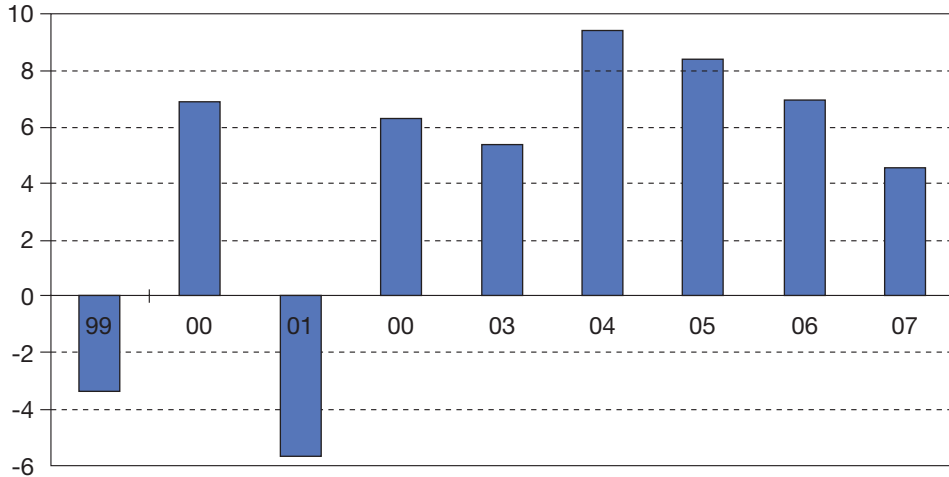
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Büyüme (yüzde)						
Cari fiyatlarla	45,9	29,8	22,9	16,1	16,9	12,9
Sabit fiyatlarla	6,2	5,3	9,4	8,4	6,9	4,5
Deflatör (yüzde)	37,4	23,3	12,3	7,1	9,4	8,0
Gsyh (1987 fiyatlarıyla, milyon YTL)	73	76	84	91	97	101
Gsyh (cari fiyatlarla, 1998 bazlı seridir)						
Milyar YTL	351	455	559	649	758	856
Milyar dolar	229	305	391	482	526	659
Kişi başına gelir (dolar) ¹	3.296	4.329	5.483	6.659	7.212	9.333

Kaynak: TÜİK

Büyüme hızı, 2007 yılı programında öngörülen yüzde 5 oranındaki hedefin altında gerçekleşmiş, 2006 yılına göre yavaşlamıştır. Bunun başlıca nedenleri enflasyondaki düşüşün durması, hatta yükselme eğilimi göstermesinin beklentileri olumsuz etkilemesi, 2006 yılının ikinci yarısından itibaren para politikasının sıkılaştırılması ve bunun iç talep üzerindeki yavaşlatıcı etkisi, kuraklık nedeniyle tarım sektöründe hızlı daralma, sermaye girişinde yavaşlama, ilk yarıda seçim atmosferi nedeniyle para ikamesinin artması ve ikinci yarıda ise uluslararası finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaların risk algılamasını olumsuz yönde etkilemesi olmuştur.

Gayri Safi Milli Hasıla (Sabit fiyatlarla yüzde değişme)

İktisadi faaliyet kolları itibariyle, tarım hariç tüm ana sektörlerde büyüme yaşanmıştır. Sabit fiyatlarla tarım sektörü yüzde 7,3 küçülürken; sanayi sektörü yüzde 5,4, hizmetler sektörü ise yüzde 5,7 oranında büyümüştür. Büyüme, hizmetler

¹ 2007 yılı için adrese dayalı nüfus kayıt sistemine ilişkin nüfus verisi kullanılmıştır.

sektöründe, özellikle mali aracılık faaliyetleri ve gayrimenkul kiralama sektörlerinde ortalamanın üzerinde ve sırasıyla yüzde 6,6 ve yüzde 8,9 olarak gerçekleşmiştir. Cari fiyatlarla tarım sektörünün gsyih içindeki payı 1,1 puan azalarak yüzde 8,6'ya gerilerken, sanayi sektörünün payı 0,2 puan artarak yüzde 24'e, hizmetler sektörünün payı ise 0,9 puan artarak yüzde 67,4'e yükselmiştir.

Sektörel Büyüme

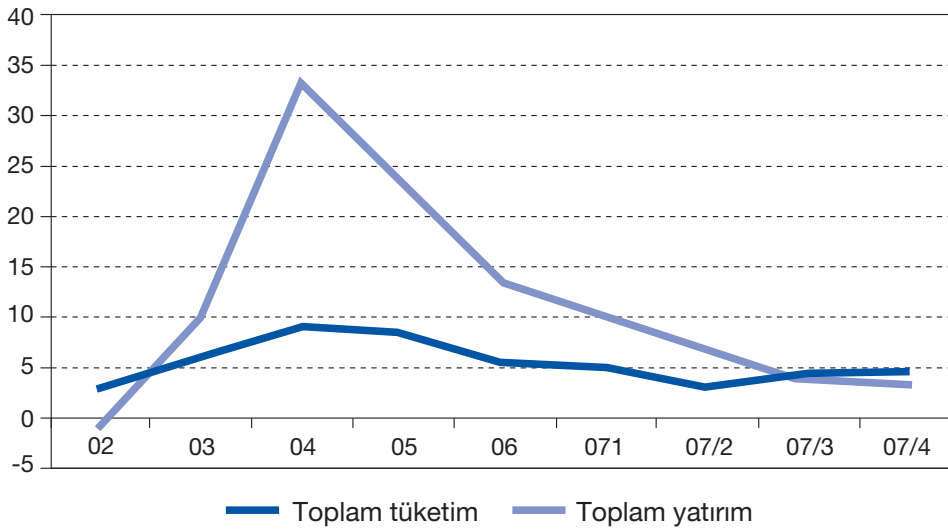
	Yüzde değişme (Sabit fiyatlarla)				Gsyih'ya oranı (Cari fiyatlarla, yüzde)			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Tarım	2,7	6,6	1,3	-7,3	10,4	10,2	9,7	8,6
Sanayi	11,9	8,2	8,4	5,4	23,5	23,5	23,8	24,0
Hizmetler	9,6	8,7	7,2	5,7	66,1	66,3	66,5	67,4

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektörünün en önemli alt sektörü olan imalat sanayiinde büyüme hızı yüzde 5,4 olmuştur. Alt sektörler itibariyle; ağaç ürünleri ve ana metal sanayii başta olmak üzere, kimyasal maddeler, metal eşya ve ulaşım araçları alt sektörlerinde büyüme, imalat sanayii büyüme hızından daha yüksek olmuştur. Enerji sektöründe üretim yüzde 8,7 oranında artmıştır. İmalat sanayiinde yıllık ortalama kapasite kullanım oranı 0,5 puan azalarak yüzde 81,2'ye gerilemiştir. Bu oran kamuda yüzde 90,6, özel sektörde ise yüzde 79,7 olarak gerçekleşmiştir.

Sabit fiyatlarla tüketim talebi yüzde 4,4 oranında, yatırım talebi ise yüzde 3,3 oranında büyümüştür. Dış ticaret açığının katkısıyla toplam talep; tüketim ve yatırım talebinden daha hızlı ve yüzde 5,7 oranında büyümüştür.

Tüketim ve Yatırım Talebi (Sabit fiyatlarla, yıllık yüzde değişme)

Gsyih içinde özel sektörün tüketim harcamaları cari fiyatlarla yüzde 73,9, yatırım harcamaları ise yüzde 18,1 oranında paya sahiptir. Kamunun tüketim harcamalarının payı yüzde 12,2, yatırım harcamalarının payı ise yüzde 3,4 olmuştur. Sabit fiyatlarla özel sektör yatırım harcamaları yıllık büyüme hızı 2006 sonunda yüzde 15 düzeyinde gerçekleşmiş ve Haziran 2007 itibariyle yüzde 6,4'e gerilemiştir. Yılın ikinci yarısında düşmeye devam eden özel yatırım büyüme hızı 2007 sonunda ise yüzde 2,7 olmuştur. İthalatın ihracata göre daha hızlı artmasına bağlı olarak, 2007 yılında dış ticaretin büyümeye yaptığı net katkı eksi olmuştur.

Yurtiçi Tasarruflar ve Tasarruf Dengesi (Gsmh'ye oranı, yüzde)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Yurtiçi tasarruflar	19	19,3	20,3	18,2	16,6	17,3
Kamu	-6,2	-5,3	-1,3	4	6,2	3,1
Özel	25,3	24,6	21,6	14,2	9,8	14,2
Tasarruf dengesi	-2,6	-4,2	-5,4	-6,7	-8,2	-7,1
Kamu	-12,5	-10,1	-6,7	-1,2	1,1	-2,2
Özel	9,9	5,9	1,3	-5,5	-8,8	-4,9
Dış kaynak	2,6	4,2	5,4	6,7	7,8	7,1

Kaynak: DPT

Devlet Planlama Teşkilatı'nın tahminlerine göre, yurtiçi tasarruf oranının gsmh'ye oranı 0,7 puan artarak yüzde 17,3'e yükselmiştir. Tasarruf oranı, özel kesimde artarken, kamu kesiminde düşmüştür. Sabit sermaye yatırımlarındaki gerileme ve özel kesim tasarruflarındaki artışa bağlı olarak özel kesim tasarruf-yatırım açığı daralmıştır. Kamu kesiminin net tasarruf açığı vermesi, dış kaynak ihtiyacındaki daralmayı sınırlandırmıştır. 2006 yılında gsmh'nin yüzde 7,8'i düzeyinde olan toplam tasarruf-yatırım açığı, 2007 yılında yüzde 7,1 oranına gerilemiştir. Kamu kesiminde yüzde 1,1 olan tasarruf fazlasının gsmh'ye oranı, yüzde 2,2 oranında açığa dönüşmüş; özel kesimde ise yüzde 8,8 olan tasarruf açığının gsmh'ye oranı yüzde 4,9'a gerilemiştir.

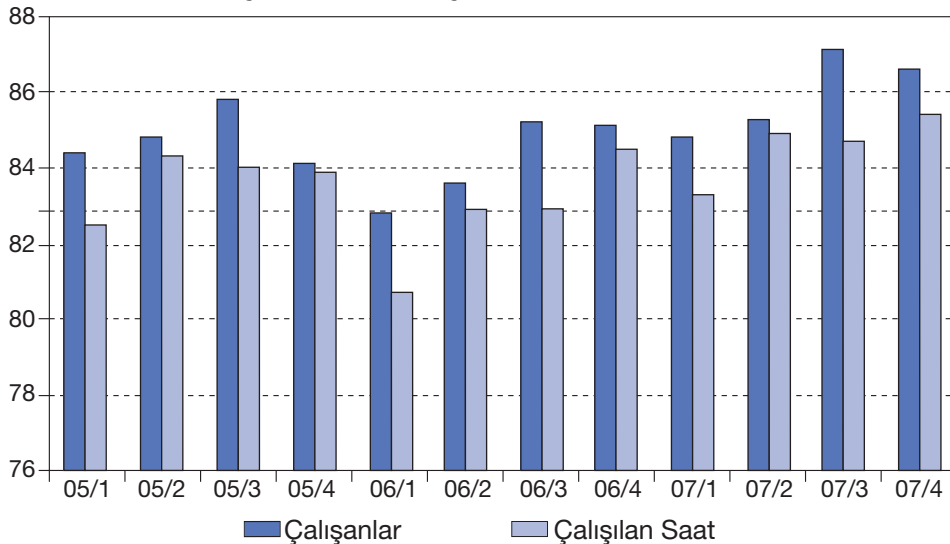
2.2. İstihdam, verimlilik ve ücretler

Reel ücretler 2007 yılı içinde artmıştır. İmalat sanayiinde üretimde çalışanlar endeksi gerilerken, çalışan başına saat endeksi artmıştır. İşsizlik oranı hafifçe yükselmiştir.

Reel İşgücü Maliyeti Endeksi (94=100)

	2003	2004	2005	2006	2007
Toplam					
Kamu	102	105	107	104	112
Özel	106	111	115	117	113
Memur	123	128	135	140	148
Asgari ücret	154	171	182	181	184

Kaynak: DPT, TİSK

İmalat Sanayii Çalışanlar ve Çalışılan Saat Endeksleri (1997=100)

DPT'nin tahminlerine göre, 2007 yılında asgari ücret ile kamu işçileri ve memurların reel işgücü maliyeti artmıştır.

Çalışan başına saat endeksi², 2006 yıl sonunda 99,3 düzeyinde oluşmuştur. 2007 yılının birinci ve üçüncü çeyreğinde gerileyen endeks, yılın son çeyreğinde 98,6 değerini almış ve 2006 sonundaki değerinden geriye düşmüştür.

Üretimde Çalışanlar ve Çalışılan Saat Endeksi (1997=100)

	2006/IV	2007/I	2007/II	2007/III	2007/IV
Çalışanlar	85,1	84,8	85,3	87,1	86,6
Çalışılan saat	84,5	83,3	84,9	84,7	85,4
Çalışan başına saat	99,3	98,2	99,5	97,2	98,6

Kaynak: TÜİK

Toplam işgücünün ve işgücüne katılma oranının gerilemesine rağmen, işsizlik oranı yükselmiştir. TÜİK verilerine göre Aralık 2007 itibarıyla toplam işgücü arzı 22,9 milyon kişi, toplam istihdam ise 20,4 milyon kişi olmuştur. İşsiz sayısı önceki yıla göre yaklaşık 10 bin kişi azalarak 2,4 milyon kişiye gerilemiştir.

İşsizlik (Yüzde)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
İşsizlik oranı						
Genel	10,3	10,5	10,3	10,3	10,5	10,6
Kent	14,2	13,8	13,6	12,7	12,5	12,2
Genç nüfus	19,7	19,3	20,3	20,6
Eksik istihdam						
Genel	5,4	4,8	4,1	3,3	3,0	2,8
Kent	3,4	5,2	3,8	2,9	2,7	2,3
Genç nüfus	5,1	4,3	3,3	2,7

Kaynak: TÜİK

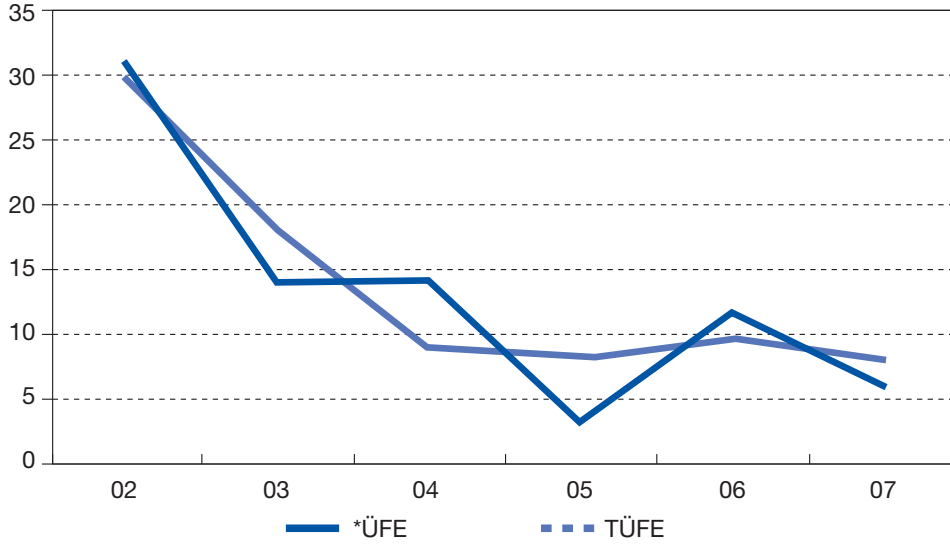
Türkiye'de, 2007 yılında çalışabilir nüfus 763 bin kişi artmıştır. Çalışabilir nüfusun artmasına rağmen, işgücüne katılma oranının gerilemesi sonucu, işgücü 324 bin kişi azalmıştır. Aynı dönemde toplam istihdam 315 bin kişi azalmıştır.

Buna göre, işsizlik oranı 2007 yılında 0,1 puan artarak yüzde 10,6 olmuştur. Bu oran kentlerde 0,3 puan azalarak 12,2'ye gerilemiştir. Eksik istihdam da dahil edildiğinde, işsizlik oranı yüzde 13,4 olmuştur. İstihdamın yüzde 42'si hizmetler, yüzde 42'si tarım, yüzde 16'sı da sanayi sektörleri tarafından yapılmaktadır.

2.3. Enflasyon

Açık enflasyon hedeflemesinin ikinci yılında da enflasyon hedefin üzerinde gerçekleşmiştir. Yıl sonu enflasyon hedefi 2007 yılı için tüketici fiyatları bazında yüzde 4 olarak, belirsizlik aralığının üst sınırı ise yüzde 6 olarak açıklanmıştır. Ancak yıl sonu enflasyonu yüzde 8,4 olmuştur. Tüketici fiyatları endeksindeki (TÜFE) yıllık artış oranı 2007 yılının ilk çeyreğinde yüzde 10'un üzerine çıkmış; yılın ikinci ve üçüncü çeyreklerinde ise yüzde 7 düzeyine gerilemiştir. Enflasyon, üretici fiyatları endeksinde (ÜFE) göre yüzde 5,9 olmuştur. Yıllık ortalama fiyat artışı ise, TÜFE ve ÜFE için, sırasıyla yüzde 8,8 ve 6,3 olmuştur.

² Çalışanlar ve çalışılan saat endekslerinin oranlanmasıyla hesaplanmıştır.

Enflasyon (12 aylık, yüzde değişme)

*2004 yılına kadar olan değerler TEFE endeksine aittir.

Yılın son çeyreğinde yıllık bazda enflasyon yükselmeye başlamasına rağmen, çekirdek enflasyon göstergelerindeki gelişmeleri dikkate alan TC Merkez Bankası, faiz indirimlerine devam etmiştir. Ayrıca parasal büyüklüklerdeki artışın sınırlı kalması, kredi stokundaki artış hızının yavaşlaması ile dünyada ve Türkiye’de toplam talepte daralma beklentisi, TC Merkez Bankası’nın faiz indirimlerini destekleyen unsurlar olmuştur.

Enflasyon (Yüzde)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Yıllık ortalama						
Üretici*	50	26	11	6	9	6
Tüketici	45	25	11	8	10	9
12 aylık						
Üretici*	31	14	14	3	12	6
Tüketici	30	18	9	8	10	8

Kaynak: TÜİK

* 2004 yılına kadar olan değerler TEFE endeksine aittir.

Enflasyonist beklentilerin bozulması nedeniyle 2006 yılının ilk yarısı sonunda parasal sıkılaştırmaya yönelik önlemler alınmıştır. Bu önlemlerin de etkisiyle iç talep ivme kaybetmiş ve enflasyonun yükselmesi sınırlandırılmıştır. Buna rağmen enflasyonun hedeften sapmasının başlıca nedenleri, tarım sektöründe yaşanan kuraklığın da etkisiyle, tarım ürünleri ile işlenmiş gıda ürünleri, su, hizmet, petrol ve enerji fiyatlarındaki hızlı yükselme olmuştur. Genel seçim kararı, seçim nedeniyle kamu kesimi harcamalarındaki hızlanma, siyasi gelişmelerin ekonomik faaliyet üzerinde neden olduğu belirsizlikler yanında son çeyrekte, gelişmiş ülke ekonomilerinde yaşanan olumsuzlukların piyasalar üzerindeki etkisiyle beklentilerin bozulması da enflasyonu olumsuz yönde etkilemiştir.

2.4. Kamu kesimi dengesi

Kamu kesimi dengesi son üç yılda fazla vermeye devam etmiştir. Devlet Planlama Teşkilatı’nın tahminlerine göre 2007 yılında toplam kamu gelirleri yüzde 6, toplam kamu harcamaları ise yüzde 11 oranında artmıştır. Gelirlerdeki artış, yüzde 8 olan gsyih deflatorünün gerisinde kalmıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak kamu kesimi dengesi fazlasının gsmh’ye oranı yüzde 2,6’dan yüzde 0,1’e gerilemiştir. Toplam kamu gelirlerinin gsmh’ye oranı yaklaşık olarak 2,6 puan azalışla yüzde 43,7’ye

gerilerken, harcamaların oranı ise 0,7 puan azalışla yüzde 43,6 olarak gerçekleşmiştir.

2006 yılında yüzde 10,8 olan faiz dışı fazlanın gsmh'ye oranının 2007 yılında yüzde 7,9 olduğu tahmin edilmiştir. Öte yandan, Hazine Müsteşarlığı (HM) verilerine göre, Uluslararası Para Fonu ile yapılan anlaşmada yer alan tanıma göre merkezi yönetim bütçesi faiz dışı fazlasının gsmh'ye oranı yüzde 3,3 düzeyinde ve program hedefinin altında gerçekleşmiştir.

Kamu gelirleri içinde vergi gelirlerinin payı yüzde 55 düzeyinde gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerinin yüzde 66'sı dolaylı vergilerden oluşmuştur. Harcamaların yüzde 82'si faiz dışı harcamalardan meydana gelmiştir. Faiz harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı 2004 yılına göre 14 puan, 2006 yılına göre ise 1 puan düşmüştür.

Kamu Kesimi Dengesinin Gsmh'ye Oranı (Yüzde)

	2004	2005	2006*	2007**
Merkezi yönetim bütçesi açığı	7,0	1,7	0,8	2,3
KİT açığı***	-0,6	-0,2	-0,7	0,0
Mahalli idareler açığı	0,0	-0,1	0,2	0,0
Fonlar açığı	-0,5	-0,6	-1,6	-1,1
Diğer kesimler açığı	-1,2	-1,2	-1,3	1,2
Kamu kesimi açığı	4,7	-0,4	-2,6	-0,1
Kamu kesimi açığı (faiz dışı)	-8,8	-10,1	-10,8	-7,9

Kaynak: DPT

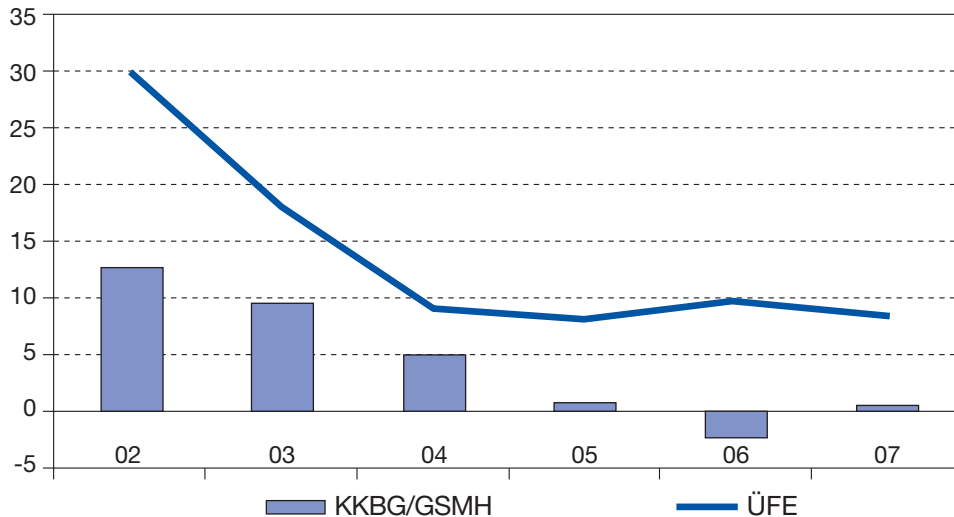
* Geçici,

** Gerçekleşme tahmini

*** Kamu bankaları hariç

Kamu kesimi dengesini 2007 yılında olumlu yönde etkileyen başlıca gelişmeler, artış hızının yavaşlamasına rağmen ekonomik faaliyetin büyümeye devam etmesi, özelleştirme gelirlerindeki artış, borçlanma vadesinin uzaması, ithalattaki büyüme nedeniyle ithalattan alınan katma değer vergisi hasılatının artması olmuştur. Öte yandan, 2006 yılının ikinci yarısında faiz oranlarının yükselmesi nedeniyle faiz harcamalarındaki artış yanında genel seçimler nedeniyle faiz dışı harcamalardaki artış, harcamaların hızlanmasına neden olmuştur. Hazine yardımları kaleminin yüzde 60 artmasına bağlı olarak cari transferler kalemindeki artış, bütçe harcamalarının; bütçe gelirlerinin ve enflasyonun üzerinde artmasına neden olmuştur.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/Gsmh ve Enflasyon (Yüzde)

Kamu kesimi gelirlerinin ve harcamalarının en önemli bölümünü oluşturan merkezi yönetim bütçe açığının gsyih'ya oranı yüzde 0,6'den yüzde 1,6'ya yükselmiştir. Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre, bütçe gelirleri yüzde 9, harcamalar yüzde 14 oranında artmıştır. Faiz harcamaları yüzde 6 oranında artarken, faiz dışı giderler yüzde 17 oranında büyümüştür. Bütçe açığı cari fiyatlarla iki katı artarken, faiz dışı fazla yüzde 16 oranında daralmıştır. Bütçe gelirlerinin gsyih'ya oranı 1 puan gerileyerek yüzde 22 düzeyinde gerçekleşmiş, buna karşın harcamaların oranı yüzde 24 düzeyinde aynı kalmıştır. Faiz giderlerinin gsyih'ya oranı da yüzde 8 düzeyinde aynı kalmıştır.

Merkezi Yönetim Bütçesi (Milyon YTL)

	2006	Yüzde pay	2007*	Yüzde pay	Yüzde değ.	Gsyih'ya oran 2007 (Yüzde)
Bütçe gelirleri	173.483	100	189.617	100	9	22
Vergi gelirleri	137.480	79	152.832	81	11	18
Vergi dışı gelirler	36.003	21	36.785	19	2	4
Bütçe harcamaları	178.126	100	203.501	100	14	24
Faiz harcamaları	45.963	26	48.732	24	6	6
İç borçlar	39.163	22	43.626	21	11	5
Dış borçlar	6.800	4	5.106	3	-25	1
Faiz dışı	132.163	74	154.769	76	17	18
Personel	37.812	21	43.555	21	15	5
Cari	82.253	46	98.299	48	20	11
Yatırım	12.098	7	12.915	6	7	2
Bütçe dengesi	-4.643		-13.883		199	-2
Faiz dışı denge	41.320		34.848		-16	4

Kaynak: Maliye Bakanlığı
* Geçici

Merkezi yönetim bütçesinde faiz dışı fazlanın gsyih'ya oranı ise yüzde 4,1 olmuştur. Uluslararası Para Fonu ile yapılan anlaşmada yer alan tanıma göre ise faiz dışı fazlanın gsmh'ye oranı yüzde 2,5 civarında gerçekleşmiştir. Bütçe harcamaları içinde en yüksek pay yüzde 48 ile cari harcamalara aittir. İkinci sırada yüzde 24 ile faiz harcamaları gelmektedir. Personel harcamalarının payı yüzde 21 ve yatırımların payı ise yüzde 6 olmuştur.

Bütçe Nakit Açığının Finansmanı

	Milyon YTL			Gsyih'nın yüzdesi		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Finansman	13.225	7.685	19.709	2,0	1,0	2,3
Dış borçlanma (net)	-2.627	-3.622	-5.154	-0,4	-0,5	-0,6
İç borçlanma	21.403	3.788	12.364	3,3	0,5	1,4
Diğer	-5.551	7.519	12.499	-0,9	1,0	1,5

Kaynak: HM

2007 yılı içinde 19,7 milyar YTL nakit finansman ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Hükümet net dış borç ödemeye devam etmiştir, 2007 yılındaki net ödeme 5,2 milyar YTL olmuştur. Finansman ihtiyacının 12,4 milyar YTL'si iç borçlanma yoluyla finanse edilmiştir. Özelleştirme gelirlerinin ağırlıklı yer aldığı diğer gelirler ise 12,5 milyar YTL olmuştur. Hazine kasa/banka hesabı, finanse edilemeyen 2,6 milyar YTL'lik kısım ve 2,2 milyar YTL'lik kur farkları toplamı olan 4,9 milyar YTL açık vermiştir.

İç Borç Stokunun Yapısı (Yüzde pay)

	2003	2004	2005	2006	2007
YTL	78	82	85	86	90
Sabit faizli	35	42	41	44	46
Değişken faizli	43	40	43	42	44
Döviz	22	18	15	14	10
Toplam	100	100	100	100	100

Kaynak: HM

Piyasadan yapılan YTL cinsi iç borçlanmanın, ortalama vadesi 852 günden 999 güne yükselmiştir. Öte yandan, YTL cinsi ortalama borçlanma yıllık bileşik faiz oranı yüzde 21,7'den ilk yarı sonunda yüzde 18,7'ye, yıl sonunda ise yüzde 16,6'ya gerilemiştir. İç borç stoku yüzde 2 oranında artarak 255 milyar YTL'ye yükselmiştir. Nakit dışı iç borç stokunun toplam stok içindeki payı 3 puan azalarak yüzde 14 olmuştur.

İç borç stoku içinde sabit faizli kağıtların payı yüzde 44'den yüzde 46'ya, faize duyarlı kağıtların payı yüzde 42'den yüzde 44'e yükselmiştir. Kura duyarlı kağıtların payı ise yüzde 14'ten yüzde 10'a gerilemiştir.

İç borç stokunun gsyih'ya oranı düşmeye devam etmiş, 3 puan azalarak yüzde 30'a gerilemiştir. Toplam borç stoku yüzde 4 azalarak 332,5 milyar YTL (286,8 milyar dolar) düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam borç stokunun gsyih'ya oranı yüzde 46'tan yüzde 41'e gerilemiştir.

İç borç stokunun gsyih'ya oranının düşmesi yanında, kamu kesiminin finansal kaynaklar üzerindeki baskısı yavaş da olsa azalmaya devam etmiştir. İç borç stokunun, YTL mevduat, yabancı para mevduat, repo, yatırım fonu, banka dışı kesimlerin portföyündeki DİBS'lerden oluşan finansal varlıklara oranı yüzde 62'den yüzde 55'e gerilemiştir.

Merkezi Yönetim Bütçesi Borç Stoku

	Milyon YTL	Gsyih'ya oranı (Yüzde)			
	2007	2004	2005	2006	2007
Kamu kağıtları	255.310	40	38	33	30
Nakit	220.582	30	30	27	26
Nakit dışı	34.728	11	8	6	4
Tahvil	249.176	35	35	32	29
Nakit	214.448	24	27	26	25
Nakit dışı	34.728	11	8	6	4
Bono	6.134	5	3	1	1
Nakit	6.134	5	3	1	1
Nakit dışı	0	0	0	0	0
MB avansı	0	0	0	0	0
İç borç stoku	255.310	40	38	33	30
Dış borç stoku*	77.181	17	13	12	11
Toplam	332.491	58	51	46	41

* Merkezi yönetim bütçesine ait olan kısımdır.

Merkezi yönetim bütçe iç borç stokunun yüzde 26'sı kamu kurumları, yüzde 74'ü ise piyasa tarafından tutulmaktadır. 2006 yılı sonunda bu oranlar sırasıyla yüzde 28 ve yüzde 72 olmuştur. Kamu kurumlarına olan nakit dışı iç borç stoku toplam 34.721 milyon YTL'dir. Bu miktarın 33.517 milyon YTL'si Türk parası cinsindedir.

Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Alacaklılara Göre Dağılımı (Milyon YTL)

	2005	2006	2007
Banka dışı kesim	65.252	66.063	67.636
Gerçek kişi	28.274	24.091	16.523
Tüzel kişi	36.978	41.972	51.112
Menkul kıymet yatırım fonları	21.584	9.590	12.657
Yurtdışı yerleşikler	27.332	36.767	36.981
Banka dışı toplam	114.168	112.420	117.274
Bankalar ve diğer	132.429	143.331	150.128
Toplam	246.597	255.751	267.402

Kaynak: TCMB

Aralık 2007 itibariyle, DİBS'lerin yüzde 56'sı bankalar tarafından tutulmuştur. Banka dışı kesimlerin elinde bulunan DİBS'lerin toplamı yüzde 4 oranında artarak 117,3 milyar YTL olmuştur. Bu miktarın yüzde 14'ü (16,5 milyar YTL) gerçek kişiler tarafından talep edilmiştir. Banka dışı kesimlerin sahip olduğu DİBS'ler, iç borç stokunun yüzde 44'ünü oluşturmaktadır. 2007 yılında, gerçek kişilerin DİBS'lere olan talebi gerilemiş, yurtdışı yerleşiklerin talebi ise değişmemiştir. Reel sektör firmalarının talebi yüzde 22, bankalar ve diğer kesimin talebi ise yüzde 5 oranında artmıştır.

2.5. Parasal büyüklükler**2.5.1. Para politikası**

Açık enflasyon hedeflemesi ve dalgalı kur rejimi para politikası uygulamalarını belirleyen ana çerçeve olmaya devam etmiştir. Merkez Bankası 2007 yılı için enflasyon hedefini tüketici fiyatları endeksi bazında yüzde 4 olarak açıklamıştır. Banka tarafından döviz kurunun bir hedef olarak alınmadığı ve bir politika aracı olmadığı vurgulanmış; kurun düzeyinin arz ve talep koşullarına göre belirleneceği belirtilmiştir. Buna karşılık, iç ve dış şokların ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin hafifletilmesi, Hazine Müsteşarlığının dış borç servisinin karşılanması ve işçi döviz mevduat hesaplarının kademeli olarak azaltılması amaçları ile uyumlu olarak rezerv biriktirmek amacıyla döviz arz fazlasının olduğu durumlarda talep yaratılacağı da söylenmiştir. Bu talebin önceden belirlenen ve kamuoyuna duyurulan yöntem ve miktarlarda yapılacağı da açıklanmıştır.

Gerçekleşen enflasyonun hedeflenen enflasyondan önemli ölçüde sapması ve bekleyişlerin kötüleşmesi nedeniyle 2006 yılının ikinci yarısında parasal sıkılaştırmaya gidilmiştir. Kısa vadeli faiz oranları 4,25 puan artışla yüzde 17,5'e yükseltilmiştir. Kısa vadeli faiz oranları 2007 yılının ilk sekiz aylık dönemde değiştirilmemiştir. Parasal sıkılaştırmanın iç talep üzerindeki daraltıcı etkisiyle enflasyon oranı, 2007 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde düşmüştür. Buna bağlı olarak Merkez Bankası, gerçekleşen enflasyonun hedefin üzerinde kalmasına rağmen, bekleyişlerdeki iyileşmeyi işaret ederek, son dört aylık dönemde faiz oranlarını düşürmeye başlamıştır. Son çeyrekte enflasyonun yükselme eğilimi göstermesine rağmen faiz oranları düşürülmeye devam edilmiştir. Böylece, Ağustos-Aralık 2007 döneminde faiz oranı toplam 1,75 puan aşağıya çekilmiştir.

DİBS yıllık bileşik faiz oranı, yılın ilk yarısında gerilemiştir. Üçüncü çeyrekte, uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanmalara bağlı olarak sınırlı bir yükselişin ardından uzun vadeli faiz oranı son çeyrekte yeniden gerilemiş ve yılın en düşük düzeyine inmiştir. Böylece, uzun vadeli faiz oranı 2006 yılı sonuna göre yaklaşık 5 puan düşmüştür.

Faiz Oranları (bileşik, dönem sonu), Kurlar ve Enflasyon (12 aylık, yüzde)

	2006		2007		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Faiz oranı (yıllık, bileşik)*					
O/n	19,1	19,1	19,1	18,8	17,1
Kamu kağıtları	21,7	19,8	18,7	19,4	16,6
Kurlar					
YTL/dolar	4,8	2,9	-16,9	-19,5	-17,5
YTL/euro	16,6	13,1	-11,9	-9,9	-7,9
Enflasyon (TÜFE)	9,7	10,9	8,6	7,1	8,4

* Ortalama

Merkez Bankası bilançosunun büyüklüğü yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Dış varlıklar yüzde 3 oranında küçülmüş, iç varlıklar ise yüzde 16 oranında büyümüştür. Kamu kesimine açılan krediler daralmaya devam etmiş ancak değerlendirme hesabındaki artış nedeniyle iç varlıklar artmıştır. Diğer taraftan, toplam döviz yükümlülükleri yüzde 20 oranında azalırken dış yükümlülükler yüzde 18, iç yükümlülükler ise yüzde 21 oranında azalmıştır. İç döviz yükümlülüklerinin azalmasında, Hazine'nin Merkez Bankasındaki döviz mevduatının, özellikle seçimlerden sonra, azalması etkili olmuştur. Genel seçim ortamının beklentilerinin değişmesine neden olduğu bir dönemde, ilk yedi ayda, Hazine Merkez Bankasında hem döviz hem de TL cinsinden yüksek düzeyde mevduat tutmuştur. Seçimlerden hemen sonra döviz cinsinden mevduatını azaltmıştır. Benzer şekilde yurtiçindeki yerleşikler ilk yedi aylık dönemde döviz taleplerini artırmışlar, seçimlerden hemen sonra yeniden güçlü bir şekilde TL'ye yönelmişlerdir. Seçimlerden hemen sonra, Ağustos ayında, uluslararası piyasalardaki dalgalanmanın etkisiyle bu kez yerleşik olmayan yatırımcıların döviz talebi artmaya başlamıştır.

Merkez Bankası Bilançosu, Seçilmiş Kalemler (Milyon YTL)

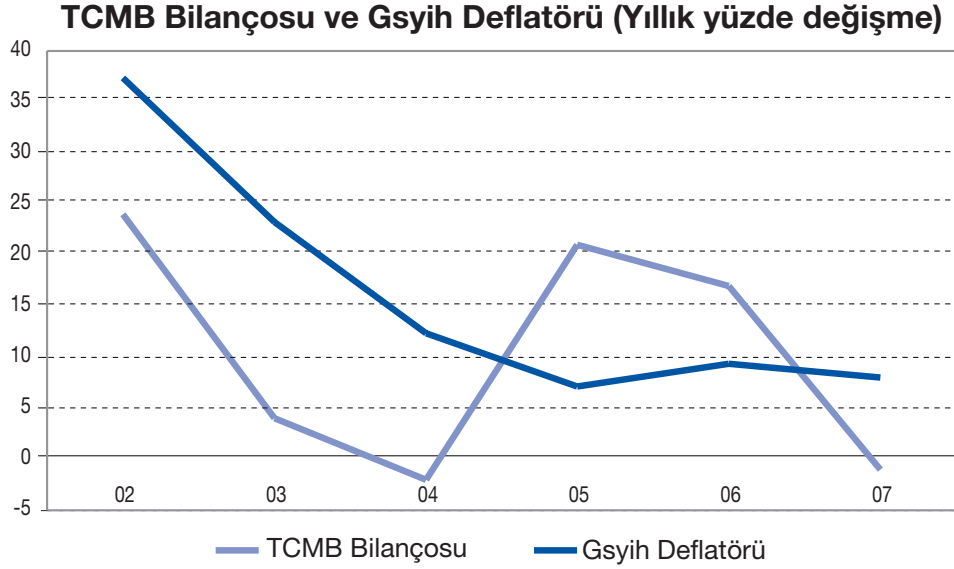
	2006		2007		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Net dış varlıklar	67.136	75.371	72.820	71.530	68.611
Net iç varlıklar	12.888	13.518	14.221	15.447	16.166
Para tabanı	41.398	35.865	40.992	39.578	44.850
API	-1.098	3.523	4.900	7.954	4.369
Merkez bankası parası	41.916	40.460	49.159	51.040	54.691
Döviz mevduatı	18.691	29.855	18.965	16.865	12.211
YTL yükümlülükler	60.606	70.315	68.124	67.905	66.903
Bankaların döviz mevduatı	19.418	18.574	18.917	19.073	17.875
Toplam iç yükümlülükler	80.024	88.890	87.041	86.978	84.777

Kaynak: TCMB

Toplam bilanço içinde dış varlıkların payı 2 puan azalarak yüzde 85 olmuştur. Döviz yükümlülüklerinin payı 11 puan düşerek yüzde 48'e gerilemiştir. Dış döviz yükümlülüklerinin payı 4 puan azalarak yüzde 19, iç döviz yükümlülüklerinin payı ise 7 puan azalarak yüzde 29'a gerilemiştir. TL yükümlülüklerinin yüzde 43'ü rezerv para, yüzde 4'ü açık piyasa işlemlerinden borçlar ve yüzde 5'i ise kamunun mevduatından oluşmuştur.

Merkez Bankası parasının yıllık artışı yüzde 12'den yüzde 16'ya hızlanmıştır. Merkez Bankası parasının daha hızlı artmasının nedeni, açık piyasa işlemlerinden yapılan borçlanma ile kamu mevduatının artması olmuştur. Döviz işlemleri yoluyla yaratılan para yüzde 47 oranında büyümüş, TL işlemleri yoluyla yaratılan para ise yüzde 17 oranında daralmıştır. Rezerv paranın artış hızı yüzde 27'den yüzde 8'e yavaşlamıştır.

Parasal tabanın artış hızı ise yüzde 10'dan yüzde 19'a yükselmiştir. Parasal tabanın büyümesinde, döviz alımları yoluyla yaratılan likiditenin sterilize edilmesi amacıyla gecelik vadede, açık piyasa işlemleri (APİ) yoluyla borçlanma etkili olmuştur. Banka yıl boyunca piyasalara borçlu kalmıştır. APİ işlemlerinin vadesinin uzatılmasını teminen, ikinci yarıdan itibaren üç aylık vadelerde, likidite senedi ihraç edilmiştir. Öte yandan, Merkez Bankası parası kamunun TL mevduatındaki artışın da etkisiyle yüzde 31 oranında büyümüştür

Merkez Bankası 2007 yılında döviz alım ihaleleri yoluyla yaklaşık olarak 9,5 milyar dolar döviz talebi yaratmıştır. Net dış varlıklardaki artış yüzde 2 olmuştur. Merkez Bankasının döviz talebi yaratmasına rağmen, YTL, başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanmaya devam etmiştir. Çapraz kur gelişmelerinin de önemli olduğu 2007 yılında, YTL, nominal olarak dolar karşısında yüzde 17,5, euro karşısında yüzde 7,9 oranında değer kazanmıştır. Türkiye, ABD ve euro bölgesindeki enflasyon da dikkate alındığında, YTL'nin dolar ve euroya karşı reel bazda da değer kazancı sürmüştür.

Merkez Bankası döviz rezervleri 2007 yılında 10,5 milyar dolar artarak 71,3 milyar dolara ulaşmıştır. Net döviz pozisyonu ise 20,7 milyardan 32,8 milyara yükselmiştir. Son beş yılda Merkez Bankası net döviz pozisyonundaki iyileşme 43 milyar doların üzerinde olmuştur.

Merkez Bankası Döviz Rezervi ve Net Döviz Pozisyonu (Milyar dolar)

	2006		2007		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Döviz rezervi	60,8	67,5	68,3	71,7	71,3
Net döviz pozisyonu	20,7	19,5	26,8	29,5	32,8

Kaynak: TCMB

Merkez Bankası tarafından zorunlu karşılıklara ödenen faiz oranları, faiz oranlarındaki gerileme paralelinde düşürülmüştür. 2006 sonunda yüzde 13,12 olan baz faiz oranı 2007 sonunda yüzde 11,8'e gerilemiştir.

2.5.2. Finansal varlıklar ve para talebi

İlk yarıda, siyasi gelişmelerden, üçüncü çeyrekte itibaren yurtdışındaki finansal piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklanan nedenlerle belirsizliklerin artmasına rağmen, YTL'ye olan talep 2007 yılında artmaya devam etmiştir. Döviz arz fazlası sebebiyle YTL'nin başlıca dövizler karşısında reel olarak değer kazanmasına bağlı olarak yabancı para cinsinden tutulan varlıkların YTL değeri sınırlı düzeyde artmış, bu varlıkların toplam finansal varlıklar içindeki payı azalmıştır.

Finansal Aktifler (Gsyih'ya oranı, yüzde)

	2004	2005	2006	2007
Para ve para benzeri araçlar	33	35	39	40
Nakit	2	3	3	3
Mevduat	31	33	36	37
YTL	17	21	22	24
YP	14	12	14	13
Repo	0	0	0	1
Sermaye piyasası	64	72	64	71
Hisse senedi (piyasa değeri)	24	33	30	39
Bono ve tahvil	40	38	34	30
Kamu	40	38	34	29
Özel	0	0	0	1
Yatırım fonu	3	3	2	2
Toplam	100	111	106	114

Kaynak: TCMB, Sermaye Piyasası Kurumu (SPK)

Nakit, mevduat ve sermaye piyasası araçlarından oluşan finansal varlıkların gsyih'ya oranı 2007 yılında 8 puan artarak, yüzde 114'e yükselmiştir. Yabancı para mevduatın YTL karşılığının gsyih'ya oranı 1 puan azalırken, YTL cinsinden finansal varlıkların gsyih'ya oranı 2 puan artmıştır. 2007 sonu itibarıyla, para ve mevduat bankalarındaki para benzeri araçların gsyih'ya oranı yüzde 40, sermaye piyasası araçlarının oranı ise yüzde 71 olmuştur. Sermaye piyasası araçlarından hisse senetlerinin piyasa değeri ilk kez bono ve tahvil stokunu geçmiştir.

Banka dışı kesimlerden, özellikle gerçek kişilerin portföylerinde tuttıkları DİBS talebi azalırken, tüzel kişilerin DİBS talebi artmıştır. Yurtdışı yerleşiklerin portföylerindeki DİBS miktarı son çeyrekte azalmıştır.

Kamunun dışlama etkisi ve vergisel yükler nedeniyle özel sektör tarafından ihraç edilen tahvil ve bono stoku çok düşük düzeydedir. Yatırım fonlarının ve hisse senetleri piyasasında işlem gören şirketlerin piyasa değeri 2006 yılında yaşanan düşüşün ardından 2007 yılında yeniden artmıştır.

YTL mevduat, repo ve kısa vadeli yatırım fonlarından oluşan para talebi (M2RF) cari fiyatlarla yüzde 22, sabit fiyatlarla ise yüzde 13 oranında artmıştır. Bu gelişmede, YTL vadeli mevduat talebinin yüzde 26 oranında büyümesi önemli rol oynamıştır. Genel seçimler nedeniyle yabancı para mevduat talebi ilk yarıda artmış, ikinci yarıda ise önemli ölçüde yavaşlamıştır. Öte yandan, YTL'nin başlıca paralar karşısında değer kazanmasına bağlı olarak döviz mevduatının YTL değerindeki artış sınırlı kalmıştır. Buna bağlı olarak para ikamesi yeniden düşmüştür.

Parasal Büyüklükler (2007)

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değişme	
			YTL	dolar
M2RF	259.413	223.767	22	48
Dolaşımdaki para	26.073	22.490	6	29
Vadesiz mevduat	29.428	25.384	23	49
Repo	4.293	3.703	21	47
PP yatırım fonları	20.756	17.904	10	34
Vadeli mevduat	178.863	154.285	26	53
M2YRF	370.078	319.225	12	36
DTH	110.665	95.458	3	25

Kaynak: TCMB

* Katılım bankaları mevduatı dahildir.

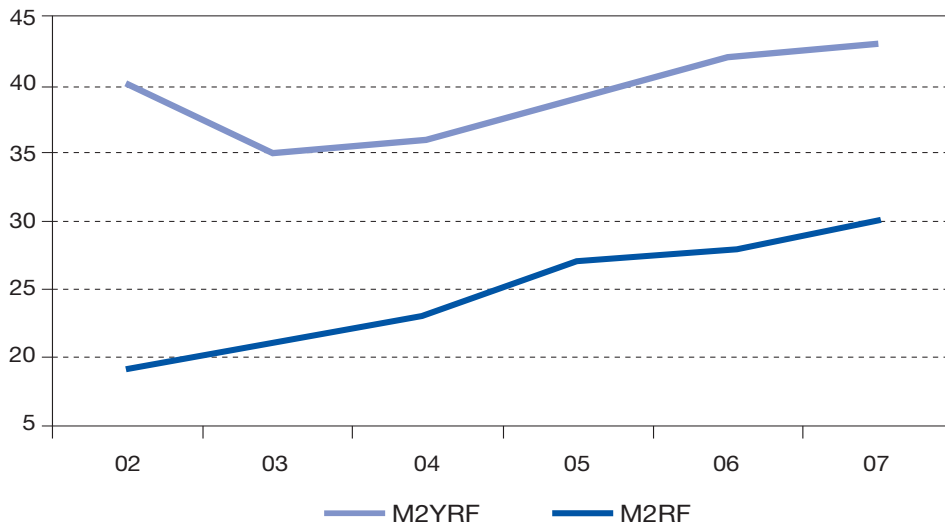
Yabancı para mevduatın YTL karşılığı değeri yüzde 3, dolar değeri ise yüzde 25 oranında artmıştır. Yabancı para mevduatı da içeren para talebi (M2YRF) cari fiyatlarla yüzde 12, sabit fiyatlarla yüzde 4 oranında büyümüştür. M2YRF'nin içinde yabancı para mevduatın payı 4 puan azalarak yüzde 30'a gerilemiştir.

Parasal Büyüklüklerin Dağılımı (Yüzde)

	2003	2004	2005	2006	2007
Dolaşımdaki para	6	6	7	8	7
Vadesiz mevduat	7	8	9	8	8
Repo	2	1	1	1	1
Yatırım fonları	7	8	9	6	6
Vadeli mevduat	36	40	44	44	48
YP	42	37	30	34	30
M2YRF	100	100	100	100	100

Kaynak: TCMB

M2RF'nin gsyih'ya oranı 2 puan artarak yüzde 30'a, M2RFY'nin oranı ise 1 puan artarak yüzde 43'e yükselmiştir.

Para Talebinin Gsyih'ya Oranı (Yüzde)

Mevduat faiz oranları seçimlerden hemen sonra yavaş da olsa düşmüştür. TC Merkez Bankası'nın kısa vadeli faiz oranlarını son çeyrekte düşürmesi mevduat faiz oranlarının düşürülmesine sinyal olmuştur. 2006 yılı sonunda 1 aylık ve 3 aylık

vadede sırasıyla yüzde 18 ve yüzde 19 olan faiz oranları (bileşik) 2007 yılı sonunda sırasıyla yüzde 17 ve yüzde 18'e gerilemiştir. Aynı tarih itibarıyla üç aylık yabancı para mevduat faiz oranları dolar için yüzde 4,2, euro için ise yüzde 3,6 olmuştur.

BDDK verilerine göre mevduat bankalarının toplam mevduatı yüzde 15 oranında artmıştır. YTL mevduat yüzde 23, yabancı para mevduatın YTL karşılığı yüzde 4 oranında büyümüştür. 2006 sonunda 82,1 milyar dolar olan yabancı para mevduat 2007 yılı sonunda 103 milyar dolara ulaşmıştır. Yabancı para mevduatın YTL değerinin toplam mevduat içindeki payı 4 puan azalarak yüzde 35'e gerilemiştir. YTL mevduatın gsyih'ya oranı 2 puan artarak yüzde 24'e, yabancı para mevduatı da içeren toplam mevduatın gsyih'ya oranı yine 1 puan artarak yüzde 36'ya yükselmiştir.

Toplam mevduat kısa vadeli kalmaya devam etmiştir. Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,5 ay olarak gerçekleşmiştir. YTL mevduatın ortalama vadesi kısalırken, YP mevduatın ortalama vadesi uzamıştır. YTL mevduatın ortalama vadesi 2,4 aydan 2,3 aya düşerken, yabancı para mevduatın ortalama vadesi 2,7 aydan 2,8 aya yükselmiştir.

Toplam Mevduatın Vade Yapısı (Yüzde)

	2003	2004	2005	2006	2007
Toplam	100	100	100	100	100
Vadesiz	20	21	18	15	16
1 ay	26	25	21	25	28
3 ay	38	38	46	52	47
6 ay	10	8	11	6	5
12 ay+	6	9	5	2	5
Ortalama vade (ay)	2,7	2,8	2,8	2,4	2,5

Kaynak: TCMB

BDDK verilerine göre, toplam mevduatın yüzde 36'sı kamu sermayeli bankalarda, yüzde 53'ü özel sermayeli bankalarda toplanmıştır. 2006 sonuna göre, kamu bankalarının mevduattaki payı 1 puan azalırken, özel bankaların payı değişmemiş, yabancı sermayeli bankaların payı ise 1 puan artarak yüzde 11 olmuştur.

Kamu bankaları YTL mevduatın yüzde 42'sine, yabancı para mevduatın ise yüzde 21'ine sahiptir. Buna karşılık özel bankalarda yabancı para mevduatın payı daha yüksektir. Bu bankalar YTL mevduatın yüzde 46'sını, yabancı para mevduatın ise yüzde 59'unu toplamışlardır. Yabancı payların YTL ve yabancı para mevduat içindeki payı sırasıyla yüzde 8 ve yüzde 15'tir.

Toplam mevduatın kredilere dönme oranı artmıştır. Bu oran 2002 yılında yüzde 38 iken, 2006 yılında yüzde 71'e ve 2007 yılında yüzde 80'e yükselmiştir. Kamu sermayeli bankalarda mevduatın yüzde 54'ü, özel sermayeli bankalarda yüzde 89'u krediye dönmüştür.

Kredi stokundaki büyüme hızı, ilk yarıda ivme kaybetmeye devam etmiş ve Haziran sonunda yüzde 20 olmuştur. Seçimlerden hemen sonra YTL talebindeki artışa ve bankaların likit değerlerdeki artışı sınırlayarak, kredi portföyünü büyütme tercihlerine bağlı olarak kredi stokundaki büyüme hızlanmış, yıl sonunda yüzde 26'ya ulaşmıştır. YTL krediler yüzde 30, yabancı para krediler ise yüzde 18 oranında artmıştır. Kurumsal krediler yüzde 22, bireysel krediler ise yüzde 36 oranında büyümüştür. Bireysel kredilerin toplam kredi stoku içindeki payı, 2006 sonuna göre 3 puan artarak yüzde 34'e yükselmiştir. Bu gelişmede özellikle, konut kredileri ve tüketici kredilerindeki artış etkili olmuştur.

Mevduat ve Kredi Stoku (Milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006	2007
Toplam mevduat	160.380	197.953	251.490	307.647	356.865
YTL	81.514	109.456	159.012	186.286	230.461
YP	78.866	88.497	92.478	121.361	126.404
Krediler	68.434	101.579	156.410	218.989	285.653
YTL	36.200	63.968	113.515	163.095	217.027
YP	32.234	37.611	42.895	55.895	68.627
Takipteki alacaklar (Net)	1.222	809	884	883	1.365
-Takipteki alacaklar (Brüt)	8.818	6.191	7.808	8.548	10.322
-Takipteki alac.özel karşılıklar	7.596	5.382	6.924	7.665	8.957
Krediler	68.434	101.579	153.577	222.204	291.363
-Kurumsal	53.222	74.940	108.042	153.103	196.384
-Bireysel	15.212	26.639	45.535	69.101	94.980
Krediler	68.434	101.579	156.410	218.989	285.653
-Yurtiçi şubelerden	54.599	84.785	134.309	187.695	243.348
-Yurtdışı şubelerden	13.835	16.794	22.101	31.294	42.305

Kaynak: BDDK, TCMB

Sorunlu krediler, özel karşılık öncesi yüzde 20, özel karşılık sonrasında ise yüzde 48 oranında büyümüştür. Özel karşılık öncesi sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 4 düzeyinde kalmıştır. Özel karşılık sonrası sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı ise yüzde 0,5 olmuştur. Bireysel kredilerde sorunlu kredilerin oranı yüzde 3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Kredilerin yüzde 92'si mevduat bankaları tarafından kullanılmıştır. Özel sermayeli mevduat bankaları tarafından kullanılan kredilerin toplam kredilerdeki payı yüzde 55, kamu sermayeli bankaların payı yüzde 22 olmuştur. Yabancı sermayeli bankaların kredilerdeki payı ise yüzde 15 olmuştur.

Bankacılık sektörü toplam kredilerinin gsyih'ya oranı yüzde 32 olmuştur. Toplam kredilerin yüzde 88'i yurtiçi şubelerden, yüzde 12'si ise yurtdışı şubelerden kullanılmıştır. Yurtdışı şubelerden kullanılan kredilerin büyük kısmı yabancı para cinsindedir. Türkiye'de yerleşik bankaların döviz kazancı olmayan sektörlerle kredi açmasının yasak olması yanında, vergisel yükler nedeniyle aracılık maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle yabancı para cinsinden krediler yurtdışından kullanılmaktadır.

Kurumsal Krediler ve Finansal Olmayan Sektör Dış Borcu (Milyon dolar)

	2002	2006	2007
Kurumsal Krediler (YP)*	19.085	38.822	50.995
-Yurtiçi şubelerden	10.923	18.949	22.115
-Yurtdışı şubelerden	8.162	19.873	28.880
Finansal olmayan sektörün			
-Dış borç stoku	32.986	73.308	100.479
-Yurtdışı YP borçlanması	24.824	53.435	71.559

* Dövizle endeksli krediler dahildir.

Yurtiçinde yerleşik bankaların kullandığı toplam YP kurumsal krediler 51 milyar dolar olmuştur. Bunun yüzde 57'si yurtdışı şubelerden kullanılmıştır. Öte yandan finansal olmayan sektörün toplam dış borç stoku 100 milyar doları aşmıştır. Bunun yüzde 70'i yurtdışında yerleşik finansal kuruluşlardan kullanılmıştır.

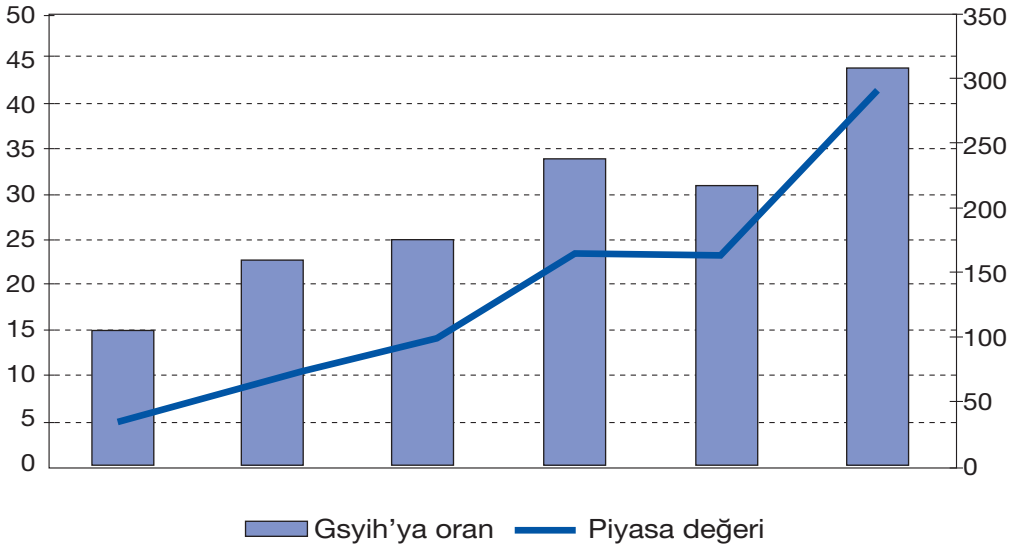
2.6. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) endeksi, 2007 yılında hem dolar, hem de YTL bazında hızlı bir artış göstermiştir. Endeks, dolar bazında yüzde 72 oranında artarak 2.790 puan, YTL bazında ise yüzde 42 oranında artarak 55.538 puan değerine yükselmiştir. Öte yandan toplam işlem hacmi yüzde 36 oranında genişleyerek 301 milyar dolara ulaşmıştır.

Ekonomik faaliyetin, daha yavaş bir hızda olsa da büyümeye devam etmesi, siyasi istikrarın devamını gösteren seçim sonuçları, ihracattaki hızlanma, finansal sektörün güçlenen konumu, şirket alımlarına yönelik doğrudan ve portföy tercihli net sermaye girişinin devam etmesi, finansal olmayan işletmelerin yurtdışından borçlanmalarındaki artış, Borsanın performansını olumlu yönde etkilemiştir.

Borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri 2006 yıl sonunda 163 milyar dolardan, 2007 yıl sonunda 288 milyar dolara yükselmiştir. Piyasa değerinin gsyih'ya oranı yüzde 31'den yüzde 44'e yükselmiştir.

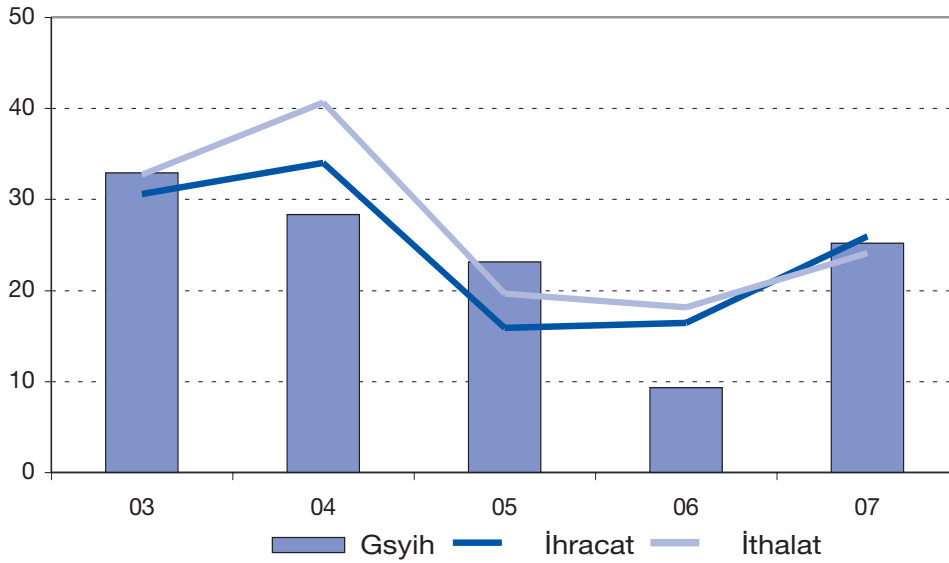
İMKB Toplam Piyasa Değeri (Milyar dolar) ve Gsyih'ya Oranı (Yüzde)

Borsada işlem gören şirket sayısı 1 artarak 292 olmuştur. 2007 yıl sonu itibariyle İMKB'de işlem gören 13 bankanın piyasa değeri yüzde 56 oranında artarak 127,4 milyar YTL'ye (110 milyar dolar) yükselmiştir. Bankaların piyasa değeri toplam piyasa değerinin yüzde 44'ünü oluşturmuştur.

2.7. Dış ticaret dengesi

Hem ihracatta, hem de ithalatta artış eğilimi devam etmiştir. Dış ticaret hacmi yüzde 25 oranında genişleyerek 277 milyar dolara yükselmiştir. Özellikle yılın ikinci çeyreğinden itibaren iç talepteki büyümenin ivme kaybetmesine bağlı olarak ithalat artış hızı, ihracat artış hızının gerisinde kalmıştır.

Gsyih, İhracat ve İthalat Büyüme Hızı (Dolar bazında, yıllık, yüzde)

Uluslararası piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak ABD dolarının euro karşısında değer kaybetmesi, Türkiye'nin döviz gelirleri içinde AB ülkelerinin payının görece olarak yüksek olması nedeniyle dış ticaret performansını etkilemiştir. Performansı etkileyen diğer önemli faktörler hampetrol fiyatlarındaki artış, ticaret haddinin iyileşmesi ve yurtdışından kaynak girişinin devam etmesi nedeniyle YTL'nin başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanması olmuştur.

Bununla beraber, YTL'nin başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanması ve iç talep artışındaki yavaşlama sonucu dış ticaret açığının büyümesi sınırlanmış ve gsyih'ya oranı da 2006 yılına göre azalarak yüzde 11 seviyesinde gerçekleşmiştir.

İhracat yüzde 25 oranında büyüyerek 107 milyar dolara, ithalat ise yüzde 22 oranında artarak 170 milyar dolara ulaşmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı 1 puan artarak yüzde 63'e yükselmiştir. İhracatın ve ithalatın gsyih'ya oranı 2006 yılsonuna göre değişmemiş ve sırasıyla yüzde 16 ve yüzde 26 düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret hacminin gsyih'ya oranı ise yüzde 42 olmuştur. Dış ticaret açığı yüzde 21 oranında büyüyerek 63 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığının gsyih'ya oranı yüzde 10 olmuştur.

Dış Ticaret (Milyar dolar)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
İhracat	36	47	63	73	85	107
İthalat	52	69	97	116	137	170
Dış ticaret açığı	16	22	34	43	52	63
Dış ticaret hacmi	88	117	160	189	222	277
Dış ticaret açığı/gsyih	9	9	12	12	13	11
İhracat/ithalat	70	68	65	63	62	63
Fiyat endeksi* (2003=100)						
İhracat	91	100	116	123	128	144
İthalat	95	100	115	123	134	147
Miktar endeksi* (2003=100)						
İhracat	81	100	114	126	141	156
İthalat	72	100	122	136	148	165

Kaynak: TÜİK, * Ortalama

Yıllık ortalamaya göre ihracat miktar endeksi yüzde 11 ve ithalat miktar endeksi yüzde 12 oranında artmış; ihracat fiyat endeksi yüzde 13 ve ithalat fiyat endeksi ise yüzde 10 oranında yükselmiştir.

Sermaye malları ithalatı yüzde 16, ara malı ithalatı yüzde 24 ve tüketim malları ithalatı ise yüzde 16 oranında artmıştır. Ara malları ithalatı toplam ithalatın yüzde 73'ünü oluşturmuştur. Sektörler itibariyle, imalat sanayii ithalatı toplam ithalatın yüzde 79'unu oluşturmuştur. İmalat sanayiinde ağırlıklı paya sahip olan alt sektörler, makine, kara taşıtları, demir çelik ve plastik sektörleridir. Madencilik sektörü yüzde 15 oranında paya sahiptir. 2007 yılında ham petrol ve doğalgaz ithalatı geçen yıla göre yüzde 13 oranında artarak 21,8 milyar dolar olmuş ve toplam ithalatın yüzde 13'ünü oluşturmuştur.

İhracatın yüzde 41'ini tüketim malları, yüzde 46'sını ara malları, yüzde 13'ünü sermaye malları oluşturmuştur. Sektörler itibariyle ihracatın dağılımında imalat sanayiinin payı yüzde 94, tarımın payı ise yüzde 4 olmuştur. İmalat sanayiinde, kara taşıtları, tekstil, demir çelik, makineler ve elektrikli makineler ağırlıklı paya sahip alt sektörlerdir.

Mal Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2007

	İhracat			İthalat		
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay
Sermaye malları	13.695	45	13	27.040	16	16
Ara malları	49.334	31	46	123.574	24	73
Tüketim malları	43.707	16	41	18.697	16	11
Diğer	418	-21	0	676	33	0
Toplam	107.154	25	100	169.987	22	100

Kaynak: TÜİK

Dış ticarete AB ülkeleri yüzde 48 oranında bir paya sahiptir. AB dışı Avrupa ülkelerinin payı yüzde 15'tir. AB ülkeleri ile dış ticaret dengesi 2006 yılında 9,9 milyar dolar açık verirken 2007 yılında 8,2 milyar dolar açık vermiştir. AB ülkelerinin ithalattaki payı yüzde 40, ihracattaki payı ise yüzde 56'dır.

Ülke Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2007

	İhracat			İthalat			İhracat-İthalat
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	
AB	60.405	26	56	68.590	16	40	-8.185
Serbest bölge	2.940	-1	3	1.221	29	1	1.719
Diğer ülkeler	43.809	27	41	100.176	26	59	-56.367
Avrupa	10.842	36	10	34.248	33	20	-23.406
Afrika	5.977	31	6	6.782	-8	4	-805
Amerika	5.577	-12	5	12.124	29	7	-6.547
Yakın ve Orta doğu	14.990	33	14	12.639	20	8	2.351
Diğer Asya	5.223	33	5	33.645	31	20	-28.422
Diğer	1.200	131	1	738	46	0	462
Toplam	107.154	25	100	169.987	22	100	-62.833

Kaynak: TÜİK

Dış ticaret hacminde, Almanya yüzde 11 oranındaki pay ile ilk sırayı almıştır. Bu ülkeyi yüzde 9 ile Rusya ve yüzde 6 ile İtalya izlemektedir. Almanya'ya yapılan ihracat toplamın yüzde 11'ini, bu ülkeden yapılan ithalat ise yine toplamın yüzde

10'unu oluşturmuştur. Diğer Asya ülkeleri grubunda görülen dış ticaret açığı büyük ölçüde Çin ve Güney Kore ile yapılan ticaretten kaynaklanmaktadır.

2.8. Ödemeler dengesi

Cari işlemler açığı 2007 yılında yüzde 18 oranında genişleyerek 38 milyar dolara ulaşmıştır. Cari işlemler açığı, ilk yarı sonunda, 2006 yılı sonuna göre yaklaşık olarak aynı kalmış, ikinci yarıda büyümüştür. Öte yandan, cari işlemler açığının gsyih'ya oranı 0,3 puan azalarak yüzde 5,8'e gerilemiştir. Cari işlemler açığının gsyih'ya oranının gerilemesinde, dış ticaret dengesindeki büyüme hızının yavaşlaması yanında YTL'nin başlıca yabancı dövizler karşısında değer kazanmasına bağlı olarak gsmh'nin dolar bazında yüksek hızda büyümesi etkili olmuştur.

Cari İşlemler Dengesi (Milyon dolar)

	2003	2004	2005	2006	2007
Cari işlemler dengesi	-8.037	-15.601	-22.603	-32.193	-37.996
-Mal dengesi	-14.010	-23.878	-33.530	-41.324	-47.498
-İhracat(fob)	51.206	67.047	76.949	91.944	113.155
-İthalat(fob)	-65.216	-90.925	-110.479	-133.268	-160.653
-Hizmetler dengesi(net)	10.505	12.797	15.272	13.830	14.070
-Turizm gelirleri(net)	11.090	13.364	15.280	14.110	15.227
-Gelir dengesi(net)	-5.559	-5.637	-5.799	-6.607	-6.794
-Doğrudan yatırımlar	-400	-796	-734	-968	-1.798
-Portföy yatırımları	-1.207	-1.195	-924	-662	383
-Diğer yatırımlar	-3.952	-3.646	-4.045	-4.870	-5.273
-Faiz ödemeleri	-4.586	-4.343	-5.050	-6.323	-7.431
-Cari transferler	1.027	1.117	1.454	1.908	2.226
-İşçi gelirleri	729	804	851	1.111	1.209

Kaynak: TCMB

Mal dengesi açığı yüzde 15 oranında artarak 47,5 milyar dolar olmuştur. Yılın ikinci çeyreğinden itibaren iç talepte görülen yavaşlama paralelinde; ihracatın, ithalattan daha hızlı büyümesi, dış ticaret açığındaki artışı sınırlandırmıştır. Gelir dengesi 6,8 milyar dolar açık vermiştir. Gelir dengesi altında yer alan en önemli kalem olan faiz giderleri 6,3 milyar dolardan 7,4 milyar dolara yükselmiştir.

Sermaye ve Finans Hesapları (Milyon dolar)

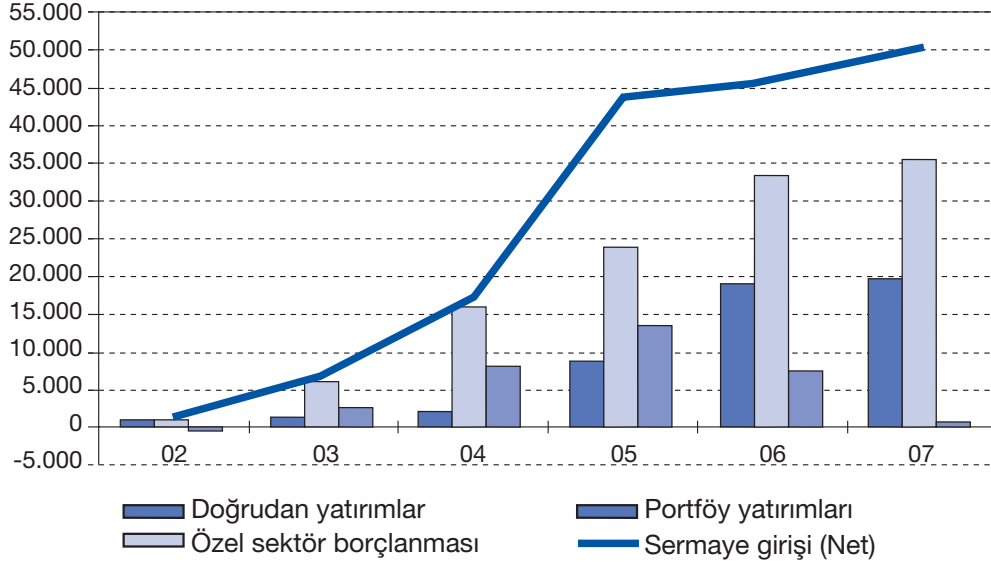
	2003	2004	2005	2006	2007
Sermaye ve finans hesapları	7.091	17.752	43.687	45.967	50.426
-Sermaye hesabı(net)	0	0	0	0	0
-Finans hesabı(net)	7.091	17.752	43.687	45.967	50.426
-Doğrudan yatırımlar(net)	1.195	2.024	8.723	18.984	19.766
-Portföy yatırımları(net)	2.569	8.023	13.437	7.373	717
-Diğer yatırımlar(net)	3.327	7.705	21.527	16.610	29.943
-Net hata ve noksan	5.043	2.191	2.116	-149	-415
Genel denge	4.097	4.342	23.200	10.625	12.015
-IMF kredileri	-50	-3.518	-5.353	-4.511	-3.983
-Resmi rezervler	-4.047	-824	-17.847	-6.114	-8.032

Kaynak: TCMB

Sermaye ve finans hesabı; cari işlemler açığının üzerinde gerçekleşmiştir. 2006 yılı sonu itibarıyla 46 milyar dolar olan sermaye girişi 2007 yılında 50,4 milyar dolara

yükselmiştir. Ancak, cari işlemler açığı ile net sermaye girişi birbirine yaklaşılmaya başlamıştır. Sermaye girişine en önemli katkı, finansal olmayan kesimlerin borçlanması ile doğrudan yatırımlardan gelmiştir. Finansal olmayan sektörlerin net dış borçlanması yüzde 41 oranında artarak 27 milyar doları aşmıştır.

Sermaye Hareketleri (Milyon dolar)

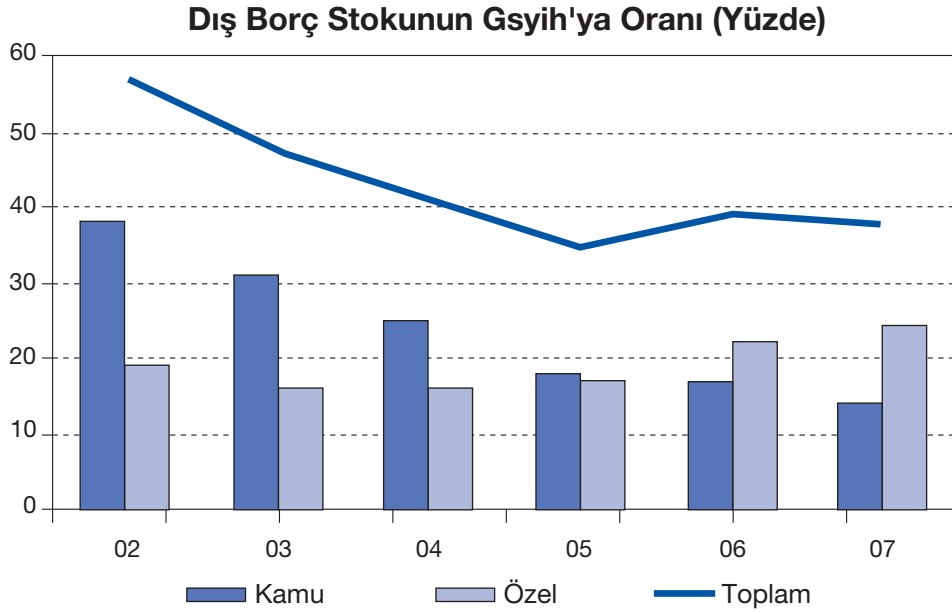
Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ise artmaya devam etmiş ve 20 milyar dolar ile rekor düzeye ulaşmıştır. Bunun 3 milyar doları yurtdışı yerleşiklerin gayrimenkul alımlarından kaynaklanmıştır. Öte yandan, bankaların net dış borçlanmaları azalmıştır. Hükümet ve Merkez Bankası dış yükümlülüklerini azaltmayı sürdürmüşlerdir. Yurtdışı yerleşikler hisse senedi portföylerini artırmışlar ancak DİBS portföylerini azaltmışlardır: Bu nedenle portföy yatırımları gerilemiştir.

2.9. Dış borç stoku

Dış borç stoku, 2007 yılında 41,7 milyar dolar artarak 247,2 milyar dolara yükselmiştir. Dış borç stoku kamuda 1,7 milyar dolar artarak 73,4 milyar dolara, özel sektörde 39,9 milyar dolar artarak 158 milyar dolara yükselmiştir. Merkez Bankasının dış borçları ise 15,8 milyar dolar düzeyinde yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Uzun vadeli dış borç stoku 40,2 milyar dolar, kısa vadeli dış borç stoku ise 1,5 milyar dolar artmıştır. Uzun vadeli dış borç stoku içinde, kamu kesiminin (Merkez Bankası hariç) borçları 1,3 milyar dolar artarak 71,2 milyar dolar olmuştur. Özel kesimin uzun vadeli dış borç stoku ise 38,5 milyar dolar artmıştır.

Dış borç stokunun gsyih'ya oranı 2006 sonuna göre 1 puan azalarak yüzde 38'e gerilemiştir. Kısa vadeli borçların gsyih'ya oranı 1 puan azalarak yüzde 7'ye gerilerken, uzun vadeli borçların oranı ise yüzde 31 düzeyinde yaklaşık olarak aynı kalmıştır.

Toplam dış borç stokunun yüzde 30'u kamu kesimine, yüzde 6'sı Merkez Bankası'na aittir. Banka sistemi dış borç stoku içinde yüzde 18 oranında, banka dışı kesimler ise yüzde 46 oranında paya sahiptir. Kamu kesimi dış borçlarının (Merkez Bankası hariç) gsyih'ya oranı yüzde 14'ten yüzde 11'e gerilemiştir.

Dış Borç Stoku (Milyar dolar)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Uzun vadeli	113,3	121,2	128,9	131,7	165,2	205,4
Kamu	63,6	69,5	73,8	68,2	69,9	71,2
TCMB	20,3	21,5	18,1	12,7	13,1	13,5
Özel	29,3	30,2	37	50,8	82,2	120,7
Finansal kuruluşlar	4,8	5,9	9,1	16,2	29,1	42,9
Bankalar	3	3,1	5,8	12,2	22,1	30,7
Finansal olmayan kuruluşlar	24,6	25,1	28,5	34,9	53,1	77,8
Kısa vadeli	16,4	23,0	31,9	37,1	40,3	41,8
Kamu	0,9	1,3	1,8	2,1	1,8	2,2
TCMB	1,7	2,9	3,3	2,8	2,6	2,3
Bankalar	5,4	8,4	12,7	16,0	18,3	14,6
Banka dışı	8,4	10,5	14,1	16,2	17,6	22,7
Toplam	129,7	144,3	160,8	168,8	205,5	247,2

Kaynak: HM, *Geçici

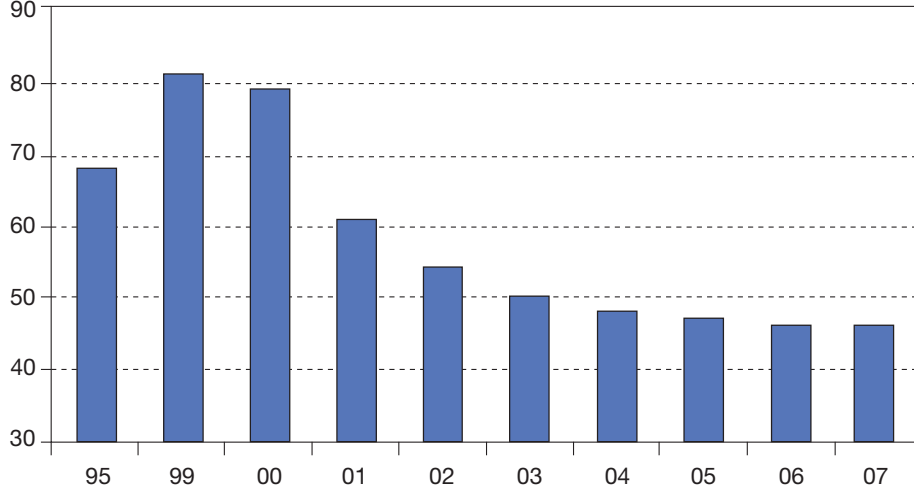
Uzun vadeli dış borç stokunun 28 milyar doları resmi kreditorlere, 138,7 milyar doları ise özel kreditorlere aittir. Resmi kreditorler içinde en büyük pay 21,8 milyar dolar tutarı Uluslararası Para Fonu'nun da dahil olduğu uluslararası kuruluşlar kalemine aittir. Ayrıca tamamı uzun vadeli olan tahvil stoku Aralık 2007 itibariyle 38,7 milyar dolar düzeyindedir.

3. 2007 Yılında Türk Bankacılık Sistemi³

3.1. Banka ve şube sayısı

Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı 2007 sonunda 46 olmuştur. Bankacılık sektörüne yabancı yatırımcıların ilgisi 2007 yılında da devam etmiştir.

Banka Sayısı (1995-2007)

Tekfen Bank A.Ş. hisselerinin yüzde 70’i Eurobank EFG Holding’e, MNG Bank A.Ş. hisselerinin yüzde 91’i Arab Bank PLC ve BankMed’e, Oyak Bank A.Ş. hisselerinin tamamı ise ING Bank N.V.’ye satılmıştır. Böylece bu üç banka özel sermayeli ticaret bankaları grubundan Türkiye’de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir.

Bankaların 33’ü mevduat bankası, 13’ü ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından 3’ü kamusal sermayeli, 11’i ise özel sermayeli bankadır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde 1 banka bulunmaktadır. Yurtdışı yerleşiklerin yüzde 51 oranında paya sahip oldukları yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 18 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3’ü kamu sermayeli, 6’sı özel sermayeli ve 4’ü yabancı sermayeli bankadır.

Banka ve Şube Sayısı*

	2002		2006		2007	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat bankaları	40	6.087	33	6.804	33	7.570
Kamu bankaları	3	2.019	3	2.149	3	2.203
Özel bankalar	20	3.659	14	3.582	11	3.625
Fondaki bankalar	2	203	1	1	1	1
Yabancı bankalar	15	206	15	1.072	18	1.741
Kalkınma ve yatırım bank.	14	19	13	45	13	48
Kamu bankaları	3	4	3	22	3	23
Özel bankalar	8	12	6	11	6	12
Yabancı bankalar	3	3	4	12	4	13
Toplam	54	6.106	46	6.849	46	7.618

* KKTC ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahil.
Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

³ Mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının verilerini içermektedir.

Şube sayısı artmaya devam etmiştir. Toplam şube sayısı 769 artarak 7.618'e yükselmiştir. Şube sayısı mevduat bankaları grubunda 766, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda 3 tane artmıştır. Sahiplik yapısındaki değişiklik nedeniyle, şube sayısı yabancı sermayeli mevduat bankalarında 669 adet artmıştır. Özel sermayeli mevduat bankalarındaki şube sayısı 43 adet, kamu sermayeli mevduat bankalarının şube sayısı ise 54 adet artmıştır.

3.2. Personel sayısı

Şube sayısına benzer şekilde, çalışan sayısı da artmaya devam etmiştir. Çalışan sayısı, kamu sermayeli mevduat bankalarında 1.833, yabancı bankalarda 10.913 ve özel bankalarda 1.929 kişi artarken, Fon bankasında ise 8 kişi azalmıştır. Çalışan sayısı, kalkınma ve yatırım bankalarında 749 kişi artmıştır.

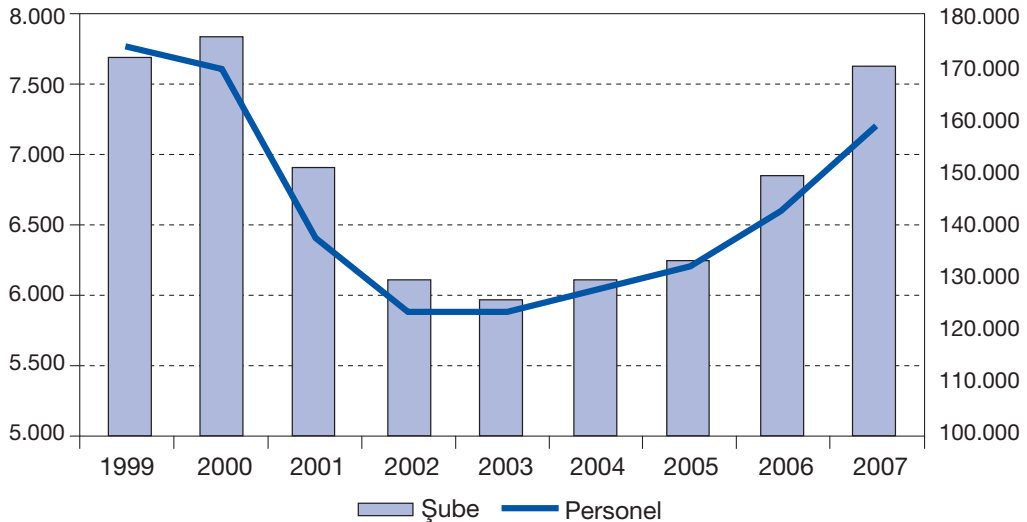
Bankacılık Sisteminde İstihdam

	2002	2006	2007
Mevduat bankaları	118.329	138.570	153.237
Kamu bankaları	40.159	39.223	41.056
Özel bankalar	66.869	73.220	75.149
Fondaki bankalar	5.886	333	325
Yabancı bankalar	5.416	25.794	36.707
Kalkınma ve yatırım bankaları	4.942	4.573	5.322
Kamu bankaları	4.174	3.728	4.273
Özel bankalar	691	596	687
Yabancı bankalar	77	249	362
Toplam	123.271	143.143	158.559

Kaynak: TBB

Banka çalışanlarının yüzde 97'si mevduat bankaları, yüzde 3'ü kalkınma ve yatırım bankaları tarafından istihdam edilmiştir.

Şube ve Personel Sayısı (1999-2007)

Şube ve personel sayıları 2000-2003 döneminde, yeniden yapılandırma programı çerçevesinde mali bünyesi zayıflayan bankaların TMSF'ye devredilmesi ve/veya kapatılması, kamu bankalarında yeniden yapılandırma programının uygulanması, banka birleşmeleri yanında bankaların faaliyet giderlerinin sınırlandırılması yönündeki çabalar paralelinde gerilemiş; 2003 yılının ikinci çeyreğinden itibaren yeniden artmaya başlamıştır. Buna rağmen, gerek şube sayısında gerekse personel sayısında 2000 yılının düzeyine henüz ulaşamamıştır.

Banka Başına Şube ve Çalışan Sayısı

	2002	Şube 2006	2007	2002	Çalışan 2006	2007
Mevduat bankaları	152	203	229	2.958	4.199	4.644
Kamu bankaları	673	683	734	13.386	13.074	13.685
Özel bankalar	183	256	330	3.343	5.230	6.832
Fondaki bankalar	102	1	1	2.943	333	325
Yabancı bankalar	14	71	97	361	1.720	2.039
Kalkınma ve yatırım bankaları	1	2	4	353	352	409
Kamu bankaları	1	1	8	1.391	1.243	1.424
Özel bankalar	2	2	2	86	99	115
Yabancı bankalar	1	3	3	26	62	91
Toplam	113	146	166	2.283	3.112	3.447

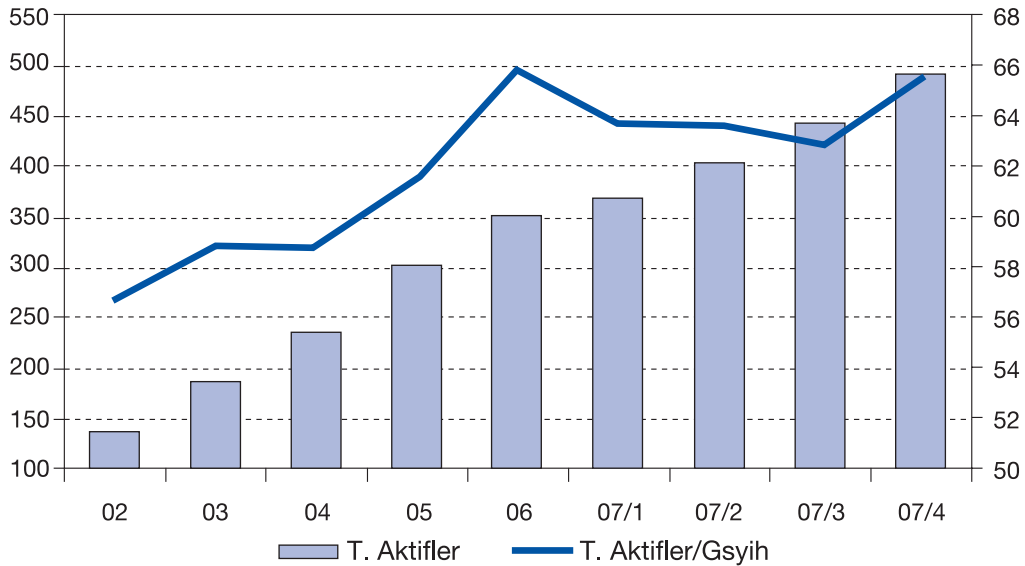
Kaynak: TBB

Bankacılık sektöründe personelin yüzde 26'sı kamu sermayeli mevduat bankalarında, yüzde 47'si özel sermayeli mevduat bankalarında ve yüzde 23'ü yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır.

3.3. Bilanço büyüklüğü

Toplam aktifler, Aralık 2007 itibariyle, bir önceki yıla göre yüzde 16 artarak 561 milyar YTL'ye (484 milyar dolar) yükselmiştir. 2006 yılı sonunda yüzde 64 olarak gerçekleşen toplam aktiflerin gsyih'ya oranı 2007 yılı sonunda yüzde 66 olmuştur.

Toplam Aktifler (Milyar dolar) ve Gsyih'ya Oranı (Yüzde)

Haziran 2006'dan itibaren para politikasının sıkılaştırılmasına, YTL'nin başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanmasına ve ekonomik faaliyetin yavaşlamasına bağlı olarak, toplam aktiflerin yıllık büyüme hızı 2006 yılı sonunda yüzde 22'den ilk yarı sonunda yüzde 14'e yavaşlamıştır. Büyüme hızı yıl sonunda yüzde 16 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörünün toplam bilanço büyüklüğü, 2007 yılında 76 milyar YTL artmıştır. Bu artışın yüzde 58'i (44,2 milyar YTL) mevduattan; yüzde 6'sı (4,3 milyar YTL) mevduat dışı kaynaklardan, yüzde 20'si (15,5 milyar YTL) özkaynaklardan ve yüzde 16'sı (12,5 milyar YTL) diğer pasiflerden gelmiştir. Sağlanan kaynakların

yüzde 82'si (62,6 milyar YTL) kredilere, yüzde 10'u (7,5 milyar YTL) finansal varlıklara, yüzde 7'si (6 milyar YTL) diğer aktiflere ayrılmıştır.

Başlıca Bilanço Kalemlerinde 2006 Sonuna Göre Değişme (Milyon YTL)

	Varlıklar	
	Haziran 2007	Aralık 2007
Likit aktifler	-2.292	408
Finansal varlıklar	6.305	7.501
Krediler	25.684	62.554
Diğer aktifler	1.577	5.951
Toplam	31.273	76.414
-YTL	32.134	77.473
-YP	-861	-1.059
	Kaynaklar	
	Haziran 2007	Aralık 2007
Mevduat	18.961	44.152
Mevduat dışı kaynaklar	1.224	4.328
Özkaynaklar	6.366	15.460
Diğer pasifler	4.722	12.474
Toplam	31.273	76.414
-YTL	29.169	71.773
-YP	2.104	4.641

Kaynak: TBB

Yılın ilk yarısında, yabancı bankalar nezdinde tutulan muhabir hesaplardaki alacakların azaltılmasına bağlı olarak likit aktifler gerilemiştir. Yılın ikinci yarısında bu kalem bazında gerileme devam etmekle beraber, ters repo işlemlerinden alacaklar ile nakit değerler ve merkez bankası kalemlerindeki artış paralelinde likit aktifler artmıştır. Buna karşılık, kredi hacminin büyüme hızı ilk yarıdaki hızlı yavaşlamanın ardından, özellikle yabancı para kredilerdeki artışa bağlı olarak, ikinci yarıda hızlanmıştır. Toplam kredilerin artış hızı 2006 yılı sonunda yüzde 40'tan 2007 yılının ilk yarısında yüzde 20'ye yavaşlamış, yıl sonunda ise yüzde 30 olmuştur.

Toplam Aktifler, Aralık 2007

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde değ. (dolar)
Mevduat bankaları	542.293	467.776	16	40
Kamu bankaları	163.585	141.107	14	38
Özel bankalar	293.530	253.196	16	41
Fon bankaları	843	727	-31	-16
Yabancı bankalar	84.335	72.747	16	41
Kalkınma ve yatırım bankaları	18.879	16.285	23	49
Toplam	561.172	484.061	16	40

Kaynak: TBB

Toplam mevduat 2007 yılında yüzde 14 oranında büyümüştür. YTL mevduat yüzde 21 oranında, yabancı para mevduat ise yüzde 4 oranında artmıştır. İlk yarıda döviz mevduatında dikkati çeken bir artış olmuştur. Buna rağmen, YTL'nin değer kazanmasının da etkisiyle toplam mevduatın büyümesi sınırlı kalmıştır. İkinci yarıda ise yabancı para mevduattan YTL mevduata geçiş olmuştur. Yurtdışı borçlanmalardaki yavaşlama nedeniyle, mevduat dışı kaynaklardaki artış sınırlı kalmıştır. Yılın ikinci yarısında mevduat dışı kaynak kullanımı artmıştır. Özkaynaklar, YTL bazında yüzde 27, dolar bazında ise yüzde 54 oranında büyümüştür.

Mevduat bankaları grubunda, kamu bankaları yüzde 14, özel sermayeli bankalar ve yabancı sermayeli bankalar ise yüzde 16 oranında büyümüştür. Kalkınma ve yatırım bankalarının bilançolarındaki artış hızı yüzde 23 olmuştur.

3.4. Sektör payları

Mevduat bankalarının toplam aktiflerinin sektör içindeki payı yüzde 97, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise yüzde 3 olmuştur. Mevduat bankaları grubunda yer alan kamu ve Fon bankalarının toplam payı yüzde 30'dan yüzde 29'a gerilerken, yabancı sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 16'ya yükselmiştir.

Grupların Sektör Payları (Yüzde)

	Toplam aktifler			Toplam mevduat			Toplam krediler		
	02	06	07	02	06	07	02	06	07
Mevduat bankaları	96	97	97	100	100	100	89	95	96
Kamu ve Fon bankaları	36	30	29	39	36	36	20	22	23
Özel bankalar	56	52	52	58	49	50	65	55	55
Yabancı bankalar	3	15	16	2	15	14	4	19	19
Kalkınma ve yatırım bank.	4	3	3	-	-	-	11	5	4
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TBB

Toplam mevduat içinde özel sermayeli bankaların payı 1 puan artarak yüzde 50'ye yükselirken, yabancı sermayeli bankaların payı 1 puan azalarak yüzde 14'e gerilemiştir. Toplam krediler içinde kamu ve Fon bankalarının payı 1 puan artarak yüzde 23'e yükselirken, kalkınma ve yatırım bankalarının payı 1 puan azalarak yüzde 4'e gerilemiştir.

3.5. Yoğunlaşma

Sektördeki ilk beş ve on bankanın toplam aktifler içindeki payı 1'er puan gerileyerek, sırasıyla yüzde 62 ve yüzde 85 düzeyinde oluşmuştur. Ayrıca, ilk beş bankanın krediler içindeki payı ile ilk on bankanın mevduat içindeki payı 1 puan gerilemiş; diğer paylar değişmemiştir. Genel olarak sektörde yoğunlaşma azalmıştır.

Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (Yüzde)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
İlk beş banka*						
T. aktif	58	60	60	63	63	62
T. mevduat	61	62	64	66	64	64
T. krediler	55	54	48	56	58	57
İlk on banka*						
T. aktif	81	82	84	85	86	85
T. mevduat	86	86	88	89	90	89
T. krediler	74	75	77	80	83	83

* Toplam aktiflere göre, Kaynak: TBB

İlk beş banka içinde 2007 sonunda, 1 kamu bankası ve 4 özel banka yer alırken, ilk on banka arasında 3 kamu bankası ve 7 özel banka bulunmaktadır.

Aktif büyüklüğü 40 milyar doların üzerinde 5 banka ve 20 milyar doların üzerinde 7 banka vardır. Bununla birlikte, bankaların yarıya yakınının aktif büyüklüğü 1 milyar doların altındadır.

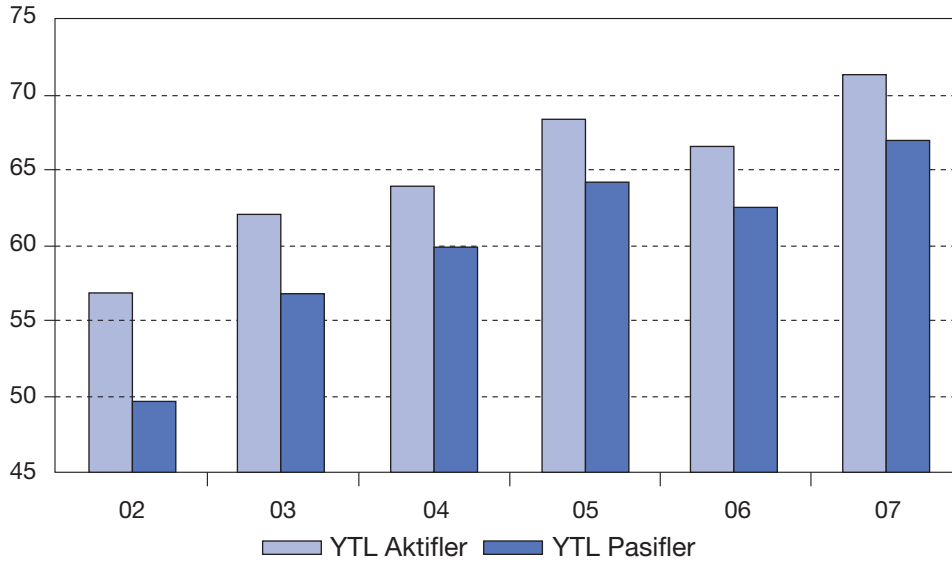
Banka Büyüklükleri

Milyar USD →	+0-1		1-2		2-5		5-10		10-20		20-40		40+
	02	07	02	07	02	07	02	07	02	07	02	07	07
Sayı													
Mevduat b.	23	13	3	1	7	5	1	2	5	5	1	2	5
Kamu							1		1		1	2	1
Özel	9	2	2		5	3		1	4	1			4
Yabancı	14	10	1	1		2		1		4			
Fon	5	1			2								
Kal. yat. b.	12	9	1	1	1	3							
Toplam	35	22	4	2	8	8	1	2	5	5	1	2	5

3.6. Bilanço YTL-YP yapısı ve “YP Aktifler-YP Pasifler”

Aralık 2007 itibariyle, yıllık bazda YTL aktifler yüzde 24 oranında artarken, YP aktifler ise yüzde 1 oranında küçülmüştür. Pasif tarafta, YTL pasifler yüzde 24, yabancı para pasifler ise yüzde 3 oranında artmıştır. YTL'nin dolar karşısında değerlenmesi ve YTL'ye olan talebin 2007 yılında da güçlü olması nedeniyle, bilanço içinde YTL kalemlerin payı artmıştır. Nitekim, bilanço içinde YTL aktiflerin payı yüzde 66'dan yüzde 71'e, YTL pasiflerin payı ise yüzde 62'den yüzde 67'ye yükselmiştir.

YTL Kalemlerin Bilanço İçindeki Payı (2002-2007, yüzde)

Bilanço İçinde Yabancı Para ve “YP Aktifler-YP Pasifler”(*)

	YP aktifler		YP pasifler		YP aktifler-YP pasifler	
	Yüzde pay	Yüzde pay	Yüzde pay	Yüzde pay	Milyar dolar	Milyar dolar
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Mevduat bankaları	34	29	38	33	-13,6	-20,8
Kamu bankaları	22	20	24	21	-2,1	-2,3
Özel bankalar	40	35	44	38	-6,6	-7,7
Fon bankaları	7	10	10	11	0,0	0,0
Yabancı bankalar	34	25	44	39	-5,0	-10,8
Kalkınma ve yatırım bank.	32	24	33	30	-0,2	-0,9
Sektör	34	29	38	33	-13,8	-21,7

(*) Tabloda kullanılan “Yabancı Para Aktifler-Yabancı Para Pasifler” tanımı sadece bilanço içi döviz varlıkları ve döviz yükümlülüklerini içermektedir. Bu nedenle, bu tanım “Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosu”nda yer alan “Net Genel Pozisyon” tanımından farklıdır. Dolayısıyla raporda yer alan tanım dövizde endeksli krediler ile bilanço dışı döviz varlık ve yükümlülüklerini içermemektedir. Yapılacak değerlendirmelerde bu husus dikkate alınmalıdır.

Kamu sermayeli bankaların bilançosu YTL ağırlıklı bir yapıya sahiptir. YTL aktiflerin toplam aktifler içindeki payı bu bankalarda yüzde 80, özel sermayeli bankalarda ise yüzde 65 düzeyindedir. Benzer farklılıklar kaynakların dağılımında da vardır. Nitekim kamu sermayeli bankalarda, YTL kaynakların toplam kaynaklar içindeki payı yüzde 79 iken, bu oran özel sermayeli bankalarda yüzde 62'dir.

Bankacılık sektöründe bilanço içi döviz pozisyonunu gösteren döviz aktifleri ile döviz pasifleri arasındaki fark 2007 yılında 21,7 milyar dolar olmuştur. Buna karşılık, yabancı para net genel pozisyonu 127 milyon dolar açık vermiştir. Bilanço içi net döviz pozisyonunun toplam 18,5 milyar doları özel ve yabancı bankalara aittir. Net döviz pozisyonunun özkaynaklara oranı yüzde 0,2 düzeyindedir.

Yabancı Para Net Genel Pozisyonu (Milyon dolar)

	2005	2006	2007
Mevduat bankaları	-154*	96*	-132*
Kamu bankaları	55	144	267
Özel bankalar	-243	-189	-223
Fondaki bankalar
Yabancı bankalar	34	142	-176
Kalkınma ve yatırım bankaları	57	88	5
Sektör	-97	184	-127

Kaynak: BDDK

* Fon bankaları hariç

3.7. Aktiflerin yapısı

Para politikasının 2006 yılının ikinci yarısından itibaren sıkılaştırılmasının iç talep üzerindeki daraltıcı etkisi, seçim atmosferi ve uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanmalar nedeniyle artan risk algısına rağmen, özellikle yılın ikinci yarısında kurumsal ve bireysel kredi talebindeki artış, toplam aktiflerdeki büyümeyi desteklemiştir. Menkul kıymetlerde ve likit aktiflerdeki artış sınırlı kalırken; duran aktiflerin yüzde olan payı yaklaşık olarak aynı kalmıştır.

Aktiflerin Gelişimi ve Yapısı

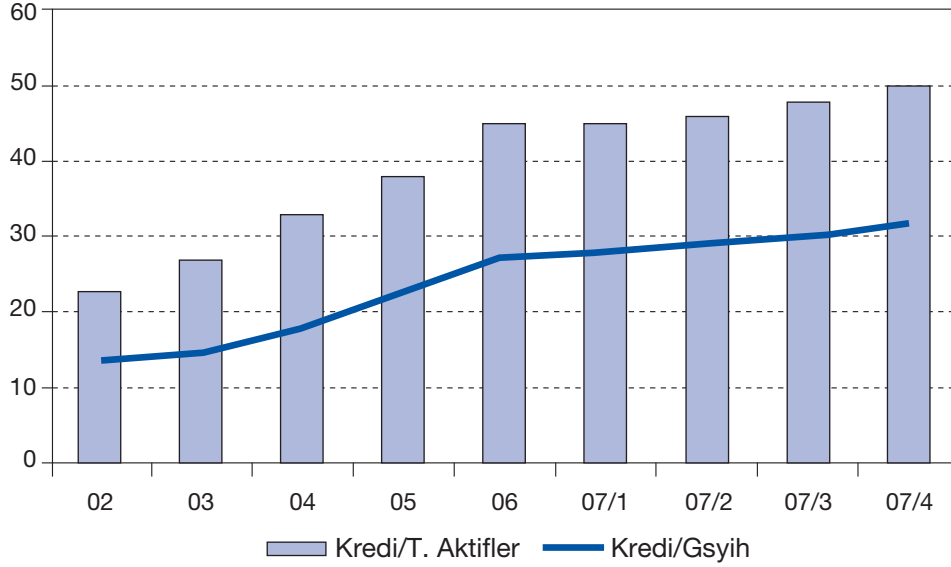
	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde pay	
				2006	2007
Likit aktifler	74.832	64.549	1	15	13
Finansal varlıklar	175.857	151.692	4	35	31
Ger. uyg. değ.farkı K/Z yans. FV	12.863	11.095	-19	3	2
Satılmaya hazır FV	120.476	103.921	18	21	21
Vad. Kadar elde tut yatırım.	42.479	36.642	-16	10	8
Riskten kor. amaçlı türev FV	39	34	133	0	0
Krediler	280.453	241.916	29	45	50
Takipteki krediler	9.827	8.476	20	2	2
Özel karşılıklar	8.689	7.495	17	2	2
Duran aktifler	21.599	18.631	11	4	4
İştirakler	1.304	1.125	15	0	0
Bağlı ortaklıklar	9.347	8.063	16	2	2
Birlikte kontrol edilen ortak.	13	11	1	0	0
Maddi duran varlıklar	8.550	7.375	4	2	2
Maddi olm. duran varlıklar	1.988	1.715	20	0	0
Satış amaçlı duran varlıklar	397	342	-9	0	0
Diğer aktifler	8.431	7.272	82	1	2
Toplam aktifler	561.172	484.061	16	100	100

Kaynak: TBB

Toplam krediler yüzde 29 oranında büyüyerek 280 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Kredilerin yüzde 75'i YTL, yüzde 25'i ise yabancı para kredilerden oluşmuştur. 2007 sonu itibarıyla, krediler içinde kurumsal kredilerin payı yüzde 68, bireysel kredilerin payı ise yüzde 32 olmuştur. Kurumsal nakit krediler içinde imalat sanayii yüzde 37 oranında paya sahiptir. Ticaret ve hizmetler sektörlerinin payı ise sırasıyla yüzde 13 ve yüzde 12'dir. İnşaat sektörü yüzde 7 oranında paya sahiptir.

Gayrinakdi krediler içinde imalat sanayii yüzde 36 pay ile ilk sırayı alırken, bu sektörü yüzde 20 oranında pay ile inşaat sektörü izlemektedir. Ticaret ve hizmetler sektörlerinin payı ise sırasıyla yüzde 12 ve yüzde 8'dir.

Kredilerin Toplam Aktiflere ve Gsyih'ya Oranı (Yüzde)

Kredilerin toplam aktifler içindeki payı 5 puan artarak yüzde 50'ye yükselirken, menkul değerler cüzdanının ve likit aktiflerin payı, sırasıyla 4 ve 2 puan azalarak yüzde 31 ve yüzde 13'e düşmüştür.

Toplam krediler içinde bireysel kredilerin payı 2007 yılında da artmaya devam etmiştir. Bireysel krediler içinde, konut kredilerinin payı yüzde 34, kredi kartlarının payı yüzde 29 ve taşıt kredilerinin payı yüzde 6 olmuştur. Bireysel kredilerdeki payı 2006 sonunda yüzde 25 olan diğer bireysel krediler, 2007 içinde en hızlı büyüyen kalem olmuş ve bireysel krediler içindeki payı yüzde 31'e yükselmiştir.

Kredilerin Dağılımı (Milyon YTL)

	Yüzde değişme		Yüzde Pay		
	2007	(07/06)	2002	2006	2007
Kurumsal	203.883	28	86	69	68
Bireysel	97.802	37	14	31	32
Kredi kartları	28.937	25	9	10	10
Tüketici kredileri	68.865	44	5	21	23
Konut	32.666	39	1	10	11
Otomobil	6.402	-6	1	3	2
Diğer	29.797	68	3	8	10
Toplam	301.685	31	100	100	100

Kaynak: BDDK

Sorunlu krediler yüzde 20 oranında ve kredi stokundan daha yavaş artmıştır. Sorunlu krediler, bireysel kredilerde yüzde 33, ticari kredilerde ise yüzde 17 oranında büyümüştür. Konut kredisi ve diğer bireysel kredilerde sorunlu kredi miktarı hacim olarak sınırlı olmakla birlikte, sorunlu kredilerdeki artış hızı yüksek olmuştur.

Takipteki Kredilerin Dağılımı (2007, milyon YTL)

	Toplam Krediler	Tak. Krediler (Karş. öncesi)	Oran (yüzde)
Kurumsal	203.883	7.500	3,7
Bireysel	97.802	2.822	2,9
Kredi Kartları	28.937	1.833	6,3
Tüketici Kredileri	68.865	989	1,4
Konut	32.666	218	0,7
Otomobil	6.402	248	3,9
Diğer	29.797	523	1,8
Toplam	301.685	10.322	3,4

Kaynak: BDDK

Kurumsal nakit kredilerde sorunlu kredilerin oranı imalat sanayiinde yüzde 4,8, ticaret sektöründe yüzde 4,2, inşaat sektöründe yüzde 3 ve hizmetler sektöründe ise yüzde 2,9 düzeyindedir.

Takipteki kredilerin yüzde 88'i için özel karşılık ayrılmıştır. Karşılık sonrası takipteki kredilerde önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde, karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 0,3'ten yüzde 0,4'e yükselmiştir.

Takipteki Krediler* ve Özel Karşılık Oranı (Yüzde)

	Takipteki krediler/ Toplam krediler		Özel karşılıklar/ Takipteki krediler	
	2006	2007	2006	2007
Mevduat bankaları	3,8	3,6	91	88
Kamu bankaları	5,1	4,1	97	96
Özel bankalar	3,8	3,6	88	87
Fon bankaları	472	434	87	84
Yabancı bankalar	2,4	2,9	87	81
Kalkınma ve yatırım bankaları	1,9	1,4	95	93
Toplam	3,8	3,5	91	88

* Karşılık öncesi

Kaynak: TBB

3.8. Pasiflerin yapısı

Toplam mevduat yüzde 14 oranında artarken, pasifler içindeki payı 1 puan azalarak yüzde 64 düzeyine gerilemiştir. YP mevduatın YTL karşılığı yüzde 4, dolar karşılığı ise yüzde 26 oranında artmıştır. YP mevduatın toplam pasifler içindeki payı da 3 puan azalarak yüzde 22'ye gerilemiştir. Buna karşılık, YTL mevduat yüzde 21 oranında büyümüş ve toplam pasifler içindeki payı 1 puan artarak yüzde 41'e yükselmiştir.

Böylece 357 milyar YTL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 65'ini YTL mevduat, yüzde 35'ini ise YP mevduat oluşturmuştur. Bu oranlar, 2006 sonunda sırasıyla yüzde 62 ve yüzde 38 olmuştur. YTL mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu ve Fon bankalarında yüzde 79, özel bankalarda yüzde 59 ve yabancı bankalarda yüzde 53 düzeyindedir.

Pasiflerin Gelişimi ve Yapısı

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde pay 2006	Yüzde pay 2007
Mevduat	356.984	307.930	14	65	64
YTL	232.488	200.541	21	40	41
YP	124.496	107.389	4	25	22
Mevduat dışı	91.614	79.025	5	18	16
Özkaynaklar	73.486	63.388	27	12	13
Ödenmiş sermaye	30.501	26.310	21	5	5
Sermaye yedekleri	15.778	13.610	17	3	3
Kar yedekleri	30.905	26.658	17	5	6
Toplam K/Z	-3.699	-3.191	-48	-1	-1
Geçmiş yıl K/Z	-18.030	-15.553	0	-4	-3
Dönem K/Z	14.331	12.362	31	2	3
Diğer pasifler	39.088	33.717	47	5	7
Toplam pasifler	561.172	484.061	16	100	100

Kaynak: TBB

Toplam kaynakların yüzde 16'sını oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2007 yılında yüzde 5 oranında artarak 92 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Mevduat dışı kaynakların yüzde 65'ini alan krediler oluşturmuştur.

Toplam Mevduatın Dağılımı (Milyon YTL, 2007)

	YTL	YP	Toplam	Mevduatın dağılımı (yüzde)		
				YTL	YP	Toplam
Mevduat bankaları	232.488	124.496	356.984	65	35	100
Kamu bankaları	100.597	27.356	127.953	79	21	100
Özel bankalar	104.351	73.177	177.528	59	41	100
Fon bankaları	15	21	36	42	58	100
Yabancı bankalar	27.525	23.942	51.467	53	47	100
Kalkınma ve yatırım bankaları	-	-	-	-	-	-
Sektör	232.488	124.496	356.984	65	35	100

Kaynak: TBB

Mevduatın vade yapısında önemli bir değişiklik olmamıştır. Toplam mevduatın ortalama vadesi 2,5 ay düzeyinde gerçekleşmiştir. YTL mevduatın ortalama vadesi 2,3 ay, YP mevduatın vadesi ise 2,8 ay düzeyindedir.

3.9. Özkaynaklar

Toplam özkaynaklar yüzde 27 oranında, enflasyondan ve toplam aktiflerden daha yüksek bir hızda artarak 73 milyar YTL (63 milyar dolar) olmuştur. Dolar bazında özkaynaklar yüzde 54 oranında büyümüştür. Özkaynaklardaki büyümeye en önemli katkı, ödenmiş sermayeden, dönem karı ve yedek akçelerdeki artıştan gelmiştir. Ayrıca geçmiş yıl zararı azalmıştır.

Özkaynakların toplam aktiflere oranı, Aralık 2006 itibariyle, yüzde 11,9 iken Aralık 2007 itibariyle yüzde 13'e yükselmiştir. Özkaynaklardaki hızlı büyüme ve duran aktifler ile net takipteki alacaklar kalemlerindeki gerileme sonucu serbest özkaynaklar büyümeye devam etmiştir.

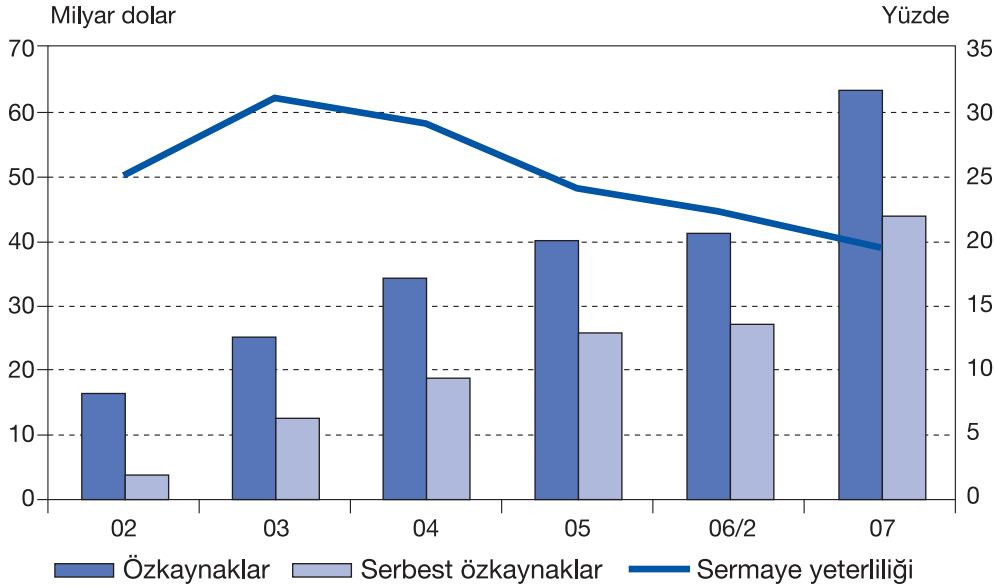
Özkaynaklar

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde değ. (dolar)	T. aktiflere oran (yüzde)
Mevduat bankaları	64.533	55.666	28	55	11,9
Kamu bankaları	16.827	14.515	14	38	10,5
Özel bankalar	35.896	30.964	36	64	12,1
Fon bankaları	665	574	-23	-6	78,9
Yabancı bankalar	11.145	9.613	34	63	13,7
Kalkınma ve yat. bankaları	8.952	7.722	18	43	47,4
Sektör	73.486	63.388	27	54	13,0

Kaynak: TBB

Sermaye yeterliliği standart rasyosu, 2006 sonuna göre 2 puan gerileyerek, 2007 sonunda yüzde 19,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Kredi stokunun özkaynaklardan daha hızlı artması ve bu nedenle özellikle yüksek risk ağırlığına maruz kalemlerdeki hızlı artış ve Haziran 2007'den itibaren operasyonel riskin hesaplanmaya başlaması, sermaye yeterliliğindeki düşüşte etkili olmuştur.

Özkaynak ve Sermaye Yeterliliği

Serbest özkaynaklar (özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) 38 milyar YTL'den (27 milyar dolar) 51 milyar YTL'ye (44 milyar dolar) yükselmiştir. Serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı 1,2 puan artarak yüzde 9 düzeyine yükselmiştir.

Serbest Özkaynaklar*

	Milyon YTL		T. Aktiflere oranı (yüzde)	
	2006	2007	2006	2007
Mevduat bankaları	30.711	42.382	6,5	7,8
Kamu bankaları	11.509	13.161	8,0	8,0
Özel bankalar	12.200	20.427	4,8	7,0
Fon bankaları	785	592	64,6	70,2
Yabancı bankalar	6.216	8.202	8,5	9,7
Kalkınma ve yatırım b.	7.101	8.366	46,3	44,3
Sektör	37.812	50.748	7,8	9,0

*Özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası takipteki alacaklar

Kaynak: TBB

Sektörün net karı yüzde 31 oranında artarak 14.331 milyon YTL olmuştur. Net kar, kamu bankalarında yüzde 21, özel sermayeli mevduat bankalarında yüzde 58, yabancı sermayeli mevduat bankalarında yüzde 8, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 17 oranında büyümüştür.

Net Dönem Kar - Zararı, 2007

	Net Dönem Kar/Zararı		Yüzde değişme	
	(Milyon YTL)	(Milyon dolar)	YTL	dolar
Mevduat bankaları	13.468	11.617	32	60
Kamu bankaları	4.513	3.893	21	47
Özel bankalar	7.155	6.172	58	91
Fon bankaları	104	90	-73	-68
Yabancı bankalar	1.696	1.463	8	31
Kalkınma ve yatırım bankaları	864	745	17	42
Toplam sektör	14.331	12.362	31	58

Kaynak: TBB

Kar hacminin artışını etkileyen başlıca nedenler, iştirak satışları, ücret ve komisyon ile hizmet gelirlerindeki artışın devam etmesi, net ticari zararın pozitif bakiyeye dönmesi ve kredi hacmindeki artışın sürmesi paralelinde net faiz gelirlerinin artması olmuştur.

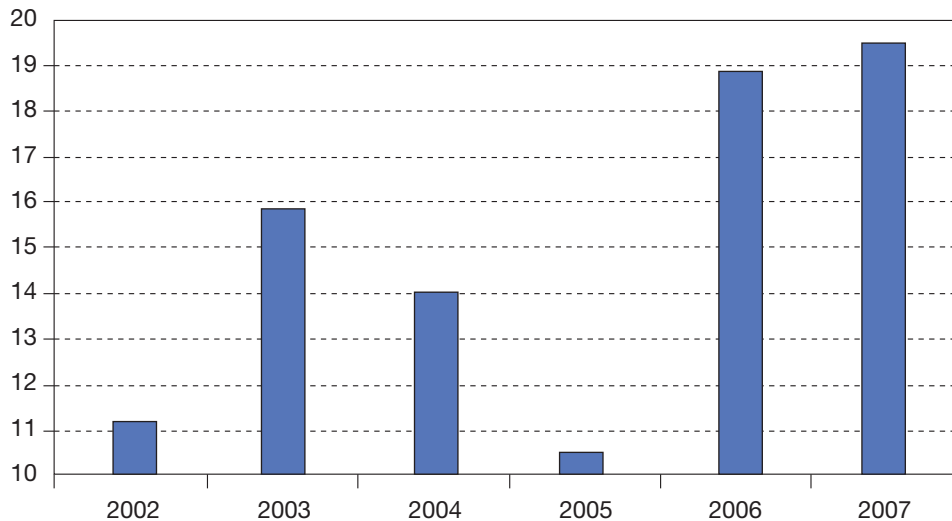
Aktif Karlılığı ve Özkaynak Karlılığı, 2007 (Yüzde)

	Aktif karlılığı	Özkaynak karlılığı
Mevduat bankaları	2,5	20,9
Kamu bankaları	2,8	26,8
Özel bankalar	2,4	19,9
Fon bankaları	12,4	15,7
Yabancı bankalar	2,0	15,2
Kalkınma ve yatırım bankaları	4,6	9,6
Toplam sektör	2,6	19,5

Kaynak: TBB

Sektörün net aktif karlılığı yüzde 2,3'ten yüzde 2,6'ya, özkaynak karlılığı ise yüzde 18,9'dan yüzde 19,5'e yükselmiştir. Aktif karlılığı yabancı bankalar ile kalkınma ve yatırım bankalarında gerilemiş, kamu bankalarında ve özel bankalarda artmıştır.

Özkaynak Karlılığı (Yıllık, yüzde)

3.10. Gelir-gider durumu

Bankacılık sisteminin net faiz geliri yüzde 22 oranında büyümüştür. Faiz gelirleri yüzde 26, faiz harcamaları ise yüzde 28 büyümüştür. Mevduat faiz oranlarının yüksek kalmasının da etkisiyle, net faiz marjı sınırlı da olsa daralmıştır. Öte yandan, faiz dışı gelirler, iştirak satışlarından sağlanan gelirler ile ücret ve komisyon gelirlerindeki artışın sürmesine bağlı olarak yavaş da olsa artmıştır.

Gelir-Gider Tablosu, Aralık 2007

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde değ. (dolar)
Faiz gelirleri	69.225	59.713	26	53
Faiz giderleri	43.477	37.503	28	55
Net faiz geliri	25.748	22.210	22	48
Net ücret ve komisyon gelirleri	7.182	6.195	24	51
Temettü gelirleri	801	691	62	97
Ticari kar/zarar (net)	774	668	66	101
Sermaye piyasası işlemleri K/Z	-828	-714	-171	-186
Kambiyo işlemleri K/Z	1.602	1.382	-327	-375
Diğer faaliyet gelirleri	5.312	4.582	17	41
Faaliyet gelir/gider toplamı	39.815	34.344	23	49
Kredi ve diğer alacaklar değ. düş. karşılığı (-)	4.996	4.309	33	62
Diğer faaliyet giderleri (-)	17.248	14.878	19	44
Net faaliyet karı/zararı	17.571	15.157	25	52
Sürdürülen faaliyet vergi öncesi K/Z	17.571	15.157	25	52
Sürdürülen faaliyet vergi karşılığı	-3.226	-2.782	5	27
Sürdürülen faaliyet dönemi net K/Z	14.346	12.375	31	59
Durdurulan faaliyet dönemi net K/Z	-14	-12
Net dönem K/Z	14.331	12.362	31	58

Kaynak: TBB

Şube sayısındaki ve personel istihdamındaki artışa bağlı olarak faiz dışı giderler yükselmiştir. Böylece net faiz dışı gelir gider açığı büyümüştür. YTL'nin başlıca dövizler karşısında değer kazanması ve açık pozisyona bağlı olarak net kambiyo gelirlerinin artı bakiye vermesi sonucu, diğer faiz dışı gelir gider dengesi 2006 yılının aksine kara olumlu katkı sağlamıştır.

Vergi öncesi kar yüzde 25 oranında artarken, vergi karşılığı yüzde 5 oranında artmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak net dönem karı yüzde 31 oranında artarak, 14,3 milyar YTL'ye yükselmiştir.

3.11. Gayrinakdi krediler

2007 yılında türev finansal araçlar yüzde 51, taahhütler kalemi yüzde 48 oranında artmıştır. Türev finansal araçlardaki artışın özel bankalardan, diğer taahhütler kalemindeki artışın ise yabancı bankalar kalemlerinden kaynaklandığı görülmektedir.

Garanti ve kefaletler yüzde 10, emanet ve rehinli kıymetler ise yüzde 8 artmıştır. Böylece toplam gayri nakdi kredilerdeki artış yüzde 10 olmuştur.

Gayrinakdi Krediler, Aralık 2007

	Milyon	Milyon	Yüzde değişme	
	YTL	dolar	YTL	dolar
Garanti ve kefaletler	83.958	72.422	10	33
Taahhütler	125.663	108.396	48	80
Türev finansal araçlar	157.917	136.217	51	83
Emanet ve rehinli kıymetler	4.691.488	4.046.828	8	31
Toplam	5.059.026	4.363.863	10	33

Kaynak: TBB

3.12. ATM ve kredi kartı sayısı

Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) verilerine göre, Aralık 2007 itibariyle, toplam kredi kartı sayısı 2006 yıl sonuna göre yüzde 15 oranında artarak 37,3 milyona ulaşmıştır. Aynı dönem itibariyle toplam banka kartı sayısı da yüzde 4 artışla 55,5 milyon düzeyinde gerçekleşmiştir. 2007 yılında, POS cihazı ve ATM sayıları da sırasıyla yüzde 13 ve yüzde 14 artarak, 1.453.877 ve 18.800 düzeyine yükselmiştir.

ATM ve Kart Sayıları

	Aralık 2006	Aralık 2007	Yıllık değişme
Toplam kredi kartı (Bin adet)	32.433	37.335	4.902
Toplam banka kartı (Bin adet)	53.464	55.510	2.046
POS cihazı (Bin adet)	1.283	1.454	171
ATM	16.511	18.800	2.289

Kaynak: BKM

Kredi kartı işlem hacmi, 2007 yılında, bir önceki yıla göre yüzde 3 oranında artış göstererek 111,6 milyar YTL, banka kartı işlem hacmi ise yüzde 8 oranında gerileyerek 100 milyar YTL düzeyinde gerçekleşmiştir.

3.13. İnternet bankacılığı istatistikleri

İnternet bankacılığı müşteri sayısı 2007 yılında yüzde 27 artarak, 4,3 milyon kişiye yükselmiştir. Müşterilerin yüzde 89'u bireysel, yüzde 11'i kurumsaldır.

İnternet Bankacılığı Seçilmiş Göstergeler

	Aralık 2006	Aralık 2007	Yüzde değişme
(Bin adet)			
Aktif müşteri sayısı	3.368	4.274	27
(Milyon YTL)			
Finansal işlemler	92.856	116.093	25
Yatırım işlemleri	36.004	40.344	12
Kredi kartı işlemleri	4.819	3.486	-28
Diğer finansal işlemler	7.559	7.851	4
Toplam	141.238	167.774	19

Kaynak: TBB

İnternet bankacılığında yapılan işlemler Aralık 2006'ya oranla yüzde 19 artarak, 168 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Ağırlıklı olarak havale işlemlerinden oluşan finansal işlemler yüzde 25 oranında artmıştır. Kredi kartı işlemleri, 2007 yılında borç ödemelerinin azalmasına bağlı olarak yüzde 28 azalmıştır. Yatırım işlemleri yüzde 12 ve diğer finansal işlemler yüzde 4 artış göstermiştir.